Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1929 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 110 (8850). ● 3 июнь, 1986 йил ● СЕШАНБА ● Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

Табрик телеграммаси

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев Ж. Батмунхни Монголия Халқ-Революцион партияси Марказий Комитетининг Бош секретари юксак лавозимига қайта сайланганлиги билан самимий қутлади.

Мамлакатни социалистик қурилиш йўлидан қатъий ва изчиллик билан олиб бораётган МХРПнинг XIX съезди ишини СССРдагилар зўр эътибор ва дўстона манфаатдорлик билан кузатиб турдилар, деб таъкидланади табрик телеграммасида. Монгол коммунистларининг марксизм-ленинизм ва социалистик интернационализм асосида КПСС билан МХРП, СССР билан МХР ўртасидаги анъанавий дўстлик ва ҳар томонлама ҳамкорликни янада мустаҳкамлашга азму қарорини съезд тасдиқлаганлиги мамнуният билан қабул қилинди.

(ТАСС).

М. С. Горбачев Крилатское микрорайонини бориб кўрди

КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев 31 май куни Москва шаҳрининг Крилатское микрорайонини бориб кўрди. У уй-жой ва маданий-маиший қурилишнинг қандай бораётганлиги билан танишиб, бу қурилишнинг комплекслилиги ва сифатига алоҳида эътибор берди. Магазинларни, комсомол дискотекасини, бошқа социал мақсаддаги объектларни кириб кўрди, ишчиларнинг квартираларида бўлди.

Ана шу микрорайон аҳолиси билан самимий учрашувлар бўлиб ўтди. М. С. Горбачев билан суҳбатда меҳнаткашлар КПСС ва Совет давлатининг ички ва ташқи сиёсатини, совет жамияти ҳаётининг ҳамма томонларини такомиллаштиришга, халқ фаровонлигини оширишга, интизом ва тартибни кучайтиришга, бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлашга, КПСС XXVII съезди қарорларини сўзсиз бажаришга қаратилган амалий ишларни қизғин қўллаб-қувватлаётганликларини айтдилар.

М. С. Горбачевга Москва шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси В. Т. Сайкин билан КПСС Кунцево район комитетининг биринчи секретари И. М. Головков ҳамроҳ бўлдилар.

* * *

Крилатское микрорайонидаги учрашув пайти.

ТАСС фотоси.

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ ВЕНГРИЯ ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИГА ДЎСТОНА ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

Венгрия Социалистик Ишчи партияси Марказий Комитетининг таклифига биноан КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев яқин кунлар ичида дўстона визит билан ВХРга боради.

(ТАСС).

КПСС Марказий Комитетининг лойиҳаси

МАМЛАКАТДА ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМНИ ҚАЙТА ҚУРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш борасидаги программавий вазифаларни ҳал этиш мутахассисларнинг профессионал, марксча-ленинча тайёргарлигини тубдан яхшилашни тақозо этади. Фан-техника тараққиёти, халқ хўжалигини интенсивлаш кўламлари ва суръатларини кўп жиҳатдан кадрларнинг малакаси, билимдонлиги ва уларнинг юксак гражданлик масъулияти белгилайди. КПСС XXVII съезди қарорларида белгилаб берилган олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуриш — ҳозирги босқичда жамиятни ривожлантиришнинг сира кечиктириб бўлмайдиган, энг муҳим вазифаларидан биридир.

I. Олий ва ўрта махсус мактаб ҳамда мамлакатнинг социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш

СССР олий ва ўрта махсус мактабининг жамият олдида тарихий хизматлари бор.

Бу мактаб тайёрлаган мутахассис кадрлар социалистик қурилишнинг, мамлакатимиз ҳозирги қудратли иқтисодий, илмий-техникавий ва мудофаа потенциалини барпо этишнинг мураккаб вазифаларини муваффақиятли адо этишга имкон берди. Қисқа муддат ичида кўп миллатли халқ зиёлилари тайёрланди ва улар моддий ишлаб чиқаришни, маънавий соҳани ривожлантиришга, халқнинг умумтаълим ва маданий савиясини оширишга катта ҳисса қўшдилар.

Ҳамма иттифоқдош республикалар ва иқтисодий районларда олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг кенг тармоғи ишлаб турибди. Олий мактаб халқ хўжалигини малакали кадрлар билан таъминлаш манбаи бўлибгина қолмай, шу билан бирга мамлакат илмий-тадқиқот комплексининг муҳим таркибий қисми ҳамдир. Фаннинг бир қанча янги йўналишларини ривожлантиришда, прогрессив техника ва технологиянинг кўпгина турларини яратишда совет олимлари ва инженер-техник ходимлари устунлик қилмоқдалар.

Бадиий зиёлиларимизнинг ютуқлари бутун дунёда эътироф этилган. Совет олий мактаби кенг кўламда халқаро ҳамкорликни амалга оширмоқда, миллий кадрлар тайёрлашда дунёдаги кўп мамлакатларга катта ёрдам бермоқда.

Шу билан бирга сўнгги даврда мутахассисларни тайёрлаш ва улардан фойдаланишда ҳал этилмаған проблемалар тўплана бошлади, салбий ҳодисалар кўпая борди. Олий ва ўрта махсус таълим соҳасида ҳам ривожланишнинг экстенсив йўли устун даражада бўлди. Мутахассислар тайёрлашнинг тўхтовсиз, баъзи соҳаларда эса асоссиз равишда ўсиши уларни тайёрлаш сифатининг етарли даражада оширилиши билан қўшиб олиб борилмади. Таълим ва тарбия савияси мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш, фан ва техника ютуқларини тезроқ ўзлаштириш вазифаларига тўла жавоб бермаяпти.

Олий мактабда асоссиз равишда ихтисосларни бўлиб юбориб, уларнинг сони анча кўпайтирилди, бу эса умумий илмий ва профессионал тайёргарликка салбий таъсир қилди.

Маҳкамачилик ва маҳаллийчилик манфаатларини деб, бир хил мутахассисликлар бўйича кадрларни тайёрлаш кўплаб ўқув юртларига сочиб юборилди. Кўплаб янги ўқув юртларининг ўз ишини ўнглаб олиши чўзилиб кетди.

Актуал проблемаларни чуқур тадқиқ этиш юксак малакали мутахассисларни тайёрлаш билан узвий боғланган илғор олий ўқув юртлари — чинакам ўқув-илмий марказлари билан бир қаторда битириб чиқувчиларнинг назарий ва амалий жиҳатдан сифатли тайёргарлигини таъминлай олмаётган олий ўқув юртлари ҳам оз эмас.

Ўқув жараёнида ўрганиладиган материал ҳажмини кенгайтиришга зўр берилмоқда, бу эса ўқувчиларга ортиқча иш бўлиб, мустақил ижодий фикр юритиш кўникмаларини ривожлантиришга путур етказмоқда. Бўлажак мутахассислар билан алоҳида-алоҳида иш олиб боришга етарли эътибор берилмаётир, бунинг учун тегишли шароитлар яратилмаган. Ҳар бир ўқитувчига тўғри келадиган студентлар сони нормативи ўқув жараёнини ташкил этишнинг замонавий талабларига мос келмайди. Кўплаб ўқув юртлари ишлаб чиқаришдан ажралиб қолган бўлиб, уларнинг академия ва тармоқ илмий муассасалари билан алоқалари ҳам бўш.

Бунинг натижасида ёш мутахассисларнинг кўп қисми янги туркумдаги техника ва технологияларни яратиш ва улардан фойдаланишга тайёр эмас, технология жараёнларини автоматлаштиришнинг, лойиҳалаш ва илмий экспериментларнинг, ишлаб чиқаришни бошқаришнинг замонавий воситаларини қўлланиш борасида тегишли кўникма олмаяпти. Улар ишлаб чиқариш резервларини аниқлаш ва ишга солишнинг, ишлаб чиқаришни интенсивлашнинг самарали методларини яхши ўзлаштириб олмаганлар. Медицина олий ўқув юртини битириб чиқувчилар клиникада етарли тайёргарлик кўрмаганликлари сабабли кўпинча малакали диагноз қўя олмайдилар ва тўғри даволай олмайдилар. Мутахассисликларнинг бошқа группалари бўйича ҳам ўқитиш сифати шу куннинг талабларига жавоб бермайди.

Мамлакат учун зарур бўлган ўрта звено кадрларини тайёрлашда ўрта махсус мактабнинг роли асоссиз равишда камситиб қўйилган, замонавий ишлаб чиқаришнинг ўзгарган шароитларида, профессионал таълим системасида унинг ўрни аниқ белгилаб қўйилган эмас.

Олий ва ўрта махсус таълимни бошқаришни яхшилаш проблемаси ҳам етилди. Ҳозирги пайтда 894 та олий ўқув юрти 74 та иттифоқ ва республика министрликлари ҳамда идораларига бўйсундирилган бўлиб, бу министрликлар ва идораларнинг 30 тасида атиги 1—2 тадан институт бор. Ўрта махсус ўқув юртларига 200 тадан кўпроқ идора раҳбарлик қилмоқда. Кўпгина тармоқ министрликлари ва идоралари ўзларига бўйсунувчи олий ўқув юртларида илмий-педагогик кадрларнинг, ўқув-методика ишларининг тегишли савиясини, шунингдек, уларнинг материал-техника билан жиҳозланишини тегишли даражада таъминлай олмадилар. СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигида олий ва ўрта махсус ўқув юртларига тегишлича раҳбарлик қилинмаяпти, министрлик тармоқ министрликларининг олий ўқув юртларига етарлича таъсир ўтказмаяпти.

Мутахассислар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш системаси ҳам фан-техника тараққиётини жадаллаштиришнинг таъсирчан воситасига айланмади. Бу система на кўлами, на таълимнинг чуқурлиги бўйича экономикани сифат жиҳатидан янги техника негизига кўчириш вазифаларига мос келмайди.

Бу системадаги ўқув бўлинмаларининг мавжуд тармоғи мутахассислар билимларини мунтазам, оператив тарзда янгилаб боришни таъминлай олмаяпти, шу мақсадда олий ўқув юртларининг имкониятларидан суст фойдаланилмоқда. СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги кадрларнинг малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш системасига методик раҳбарлик қилиш юзасидан ўз зиммасига юклатилган вазифани тўла бажармаяпти.

Мутахассислар тайёрлаш савияси билан ижтимоий амалиётнинг эҳтиёжлари ўртасида тобора кучайиб бораётган узилишга узоқ вақтгача тегишли баҳо берилмади. Жиддий қийинчиликлар кўпайиб бораётганлиги олий таълимни ривожлантиришдаги аввалги муваффақиятлар соясида қолиб кетди, унинг камчиликлари ва эҳтиёжларига эътибор бўшаштириб юборилди.

Олий ўқув юртларининг моддий базаси етарли маблағ ажратилмаганлиги оқибатида жиддий равишда орқада қолди. Бу база эскириб қолди ва замонавий мутахассислар тайёрлаш вазифаларига жавоб бермаяпти. Олий ва ўрта махсус мактаблар электрон-ҳисоблаш машиналари ва бошқа замонавий техника билан мутлақо қониқарсиз таъминланмоқда. Ўқув бинолари, кутубхоналар, ётоқхоналар етишмаслиги кўзга ташланмоқда. Кадрлардан фойдаланадиган министрликларнинг олий ўқув юртлари ва техникумлар ўқув-лаборатория базаларини мустаҳкамлаш ва уларни янги асбоб-ускуналар билан жиҳозлашдаги иштироки арзимас даражада бўлиб, бу ҳам вақти-вақти билан қилинади, мажбурий характерда эмас.

Кўп миқдорда мутахассисларни олаётган бир қанча министрликлар ва идоралар тегишли ўқув юртларини ривожлантиришда амалда ҳеч қандай иштирок қилмаяптилар. Кадрларга таълим беришда бирлашмалар, корхоналар, академия ва тармоқ илмий-тадқиқот институтлари моддий-техника базасидан бўш фойдаланилмоқда. Олий ўқув юртларини юқори малакали профессор-ўқитувчи кадрлар билан комплектлашда ҳам жиддий камчиликлар мавжуд. Кафедраларнинг учдан бир қисмидан камроғига профессорлар раҳбарлик қилмоқдалар. Кўпгина асосий кафедралар ўқитувчиларининг асосий қисми етарли амалий тажрибага эга эмас. Олий таълимдаги мавжуд меҳнатга ҳақ тўлаш тартиби ва даражаси халқ хўжалигидаги йирик мутахассисларни ва олимларни педагогика ишларига жалб этишни рағбатлантирмайди. Аспирантлар ва студентларни, аввало, амалий тажрибага эга бўлган, шунингдек, запасга ўтказилган ҳарбий хизматчилар орасидаги аспирантлар ва студентларни стипендия билан таъминлашни яхшилаш лозим.

Мутахассислардан фойдаланишдаги катта-катта камчиликлар олий ва ўрта махсус мактаб фаолияти натижаларининг иқтисодий ва социал аҳамиятини анча камайтириб юбормоқда. Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш манфаатлари мамлакатнинг барча интеллектуал потенциалини сафарбар этишни тақозо этаётган бир пайтда бу потенциалдан беҳуда фойдаланиш тенденцияси кучайди. Саноатда олий маълумотли ҳар икки мутахассисдан бири ўз малакаси ва мутахассислиги талаб қилинмайдиган лавозимда ишламоқда. Қишлоқ хўжалиги соҳасидаги кадрлардан ҳам, ўқитувчилардан ва бошқа кадрлардан ҳам оқилона фойдаланилмаяпти. Мутахассислар тайёрлаш планлари халқ хўжалиги ҳақиқий эҳтиёжларини акс эттирмайди. Бу планлар тартибга солинмаган, кўпинча бузилган штат рўйхатлари асосида, министрликлар ва идораларнинг асосланмаган талабномаларига қараб тузилмоқда, бунинг учун улар ҳеч қандай масъулият сезмайдилар.

Инженерлар составидан фойдаланишда, айниқса, ташвишли аҳвол кўзга ташланмоқда. Инженерлар кўп ҳолларда иш вақтининг атиги учдан бир қисмини конструкторлик-технология, тадқиқот ва аналитик ишларга сарфламоқдалар. Олий техник таълим талаб қилинмайдиган жойларда кўпинча инженерлик лавозими жорий этилмоқда, штатлар рўйхатларида техниклар лавозими улуши анча камайтириб юборилган.

Мутахассислардан фойдаланишдаги таркиб топган бу практиканинг сабаби яна шундаки, уларнинг иш ҳақи даражаси паст. Бажариладиган ишнинг сифати ва мураккаблигига қараб иш ҳақини табақалаштириш мутлақо етарли эмас. Мутахассислар, айниқса, инженерлар меҳнати обрўсининг пасайганлиги жамиятда техника зиёлиларининг социал роли объектив равишда ошганлигига кескин қарама-қарши бўлиб қолди. Мазкур жараёнлар шунга олиб келдики, ёшларнинг инженерлик-техника таълимига интилиши камайди, студентларнинг ўқиш учун масъулияти бўшашиб кетди, олий ўқув юртларига конкурслар камайди.

Шундай қилиб, олий ва ўрта махсус таълимни чуқур қайта қуриш, уни ҳозирги босқичда мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш вазифаларига мувофиқлаштириш зарурати етилди.

Экономикага узоқ муддатли таъсир ўтказишнинг, бутун социалистик жамият жадал ривожланишининг энг муҳим омили ҳисобланган олий ва ўрта махсус таълимнинг ролини ошириш давримизнинг энг муҳим талабидир. Мутахассислар тайёрлаш системаси, аввало, олий мактаб таъсирчан восита, ягона давлат илмий-техникавий сиёсатини ўтказиш воситаси бўлмоғи лозим. Халқ хўжалиги тараққиёти истиқболларини илмий прогнозлаш негизида олий мактаб фан-техника тараққиётини жадаллаштиришнинг кадрлар ресурсларини олдиндан тайёрлаб бериши лозим.

Ижтимоий муносабатларни такомиллаштиришда, социалистик турмуш тарзини қарор топтиришда, инсон омилини активлаштиришда олий таълимнинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Олий мактабни қайта қуриш давомида жамият маънавий соҳасида, аҳолининг умумтаълим ва маданий савиясини оширишда, ақлий меҳнат билан жисмоний меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни аста-секин тугатишда, мамлакатдаги барча миллатлар ва элатлар қардошларча дўстлигини мустаҳкамлашда унинг ролини ошириш талаб қилинади. Совет олий мактаби фаолиятининг демократик принциплари янада ривожлантирилади. Олий таълимнинг ғоявий-назарий, гуманитар мазмунини бойитиш, унинг юксак гражданлик ва шахснинг маънавий фазилатларини тарбиялашнинг асоси бўлган ижтимоий практика билан алоқасини кучайтириш муҳимдир.

Ёшларни, барча меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашни такомиллаштириш ишида ўқув юртларининг жуда катта имкониятларидан тўлароқ фойдаланиш керак бўлади.

Олий ва ўрта махсус мактабни қайта қуриш натижасида мамлакатимизни фан-техника ва социал тараққиётнинг илғор марраларига олиб чиқишни гарантияловчи мутахассислардан фойдаланишни тубдан яхшилаш билан мустаҳкам боғлиқ ҳолда мутахассис кадрлар тайёрлашнинг янги сифати таъминланиши лозим. Партия олий мактабни кадрлар сиёсати бутун системасининг муҳим қисми, деб ҳисоблайди. Олий ва ўрта махсус таълимнинг халқ хўжалигини техника билан қайта реконструкциялашга нисбатан илдам ривожланишини таъминлаш вазифаси қўйилмоқда.

II. Таълим, ишлаб чиқариш ва фанни интеграциялаш

Олий ва ўрта махсус таълимнинг ишлаб чиқариш ва фан билан мустаҳкам боғлиқлиги, уларнинг ўзаро ҳаракатларида янги принципларга ўтиш олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуришнинг энг муҳим йўналиши ва асосий воситасидир. Кадрларга таълим ва тарбия бериш даражасини жиддий равишда ошириш, бу кадрлардан фойдаланишни яхшилашда олий ўқув юртлари, корхоналар, ташкилотлар, илмий ва маданий муассасалар, колхозлар ва совхозлар ўзаро манфаатдорлиги ва масъулиятини анча кучайтиришни таъминлайдиган чора-тадбирлар системасини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш зарур. Улар ўртасидаги муносабатларнинг янги типи кадрларни давлат йўли билан, планли асосда, бу мақсадларга кетадиган харажатларнинг бир қисмини халқ хўжалиги тармоқлари ҳисобидан қоплаган ҳолда маълум мақсадни кўзлаб тайёрлаш ва қайта тайёрлашни кўзда тутувчи шартнома мажбуриятларига асосланиши керак

Олий ўқув юртлари давлат планлари доирасида тузилган шартномаларга мувофиқ зарур миқдорда ва белгиланган муддатда кадрларни тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни юксак савияда ўтказишлари лозим, халқ хўжалиги тармоқлари ва корхоналари эса мутахассисларни ўқитиш учун харажатларни қисман таъминлашлари ҳамда ўқишни битирганлардан оқилона фойдаланиш учун шароит яратишлари керак. Ана шундай узоқ муддатли муносабатлар негизида мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда корхоналар ва ташкилотлар иштирокини кучайтириш лозим бўлади.

Айни ишлаб чиқариш ўз моҳияти жиҳатидан асосий моддий база, кадрлар тайёрлаш учун табиий майдон эканлигидан келиб чиқиб, кафедраларнинг филиалларини, тадқиқот лабораторияларини, экспериментал участкаларни ўз ичига олувчи ўқув-илмий-ишлаб чиқариш комплексларини барпо этиш йўли билан ўқитиш жараёнининг бир қисмини ишлаб чиқаришга ўтказишдан иборат прогрессив практикани кенгайтириш лозим. Шунингдек, етакчи бирлашмалар, заводлар ва фабрикалар, илмий ҳамда конструкторлик ташкилотлари, даволаш муассасалари, агросаноат комплекси корхоналари таркибида тармоқ ўқув марказлари ташкил этиш практикасидан ҳам фойдаланилсин. Бу — кадрларга фундаментал таълим беришни, уларни конкрет, амалий фаолият шароитида ишлашга тайёрлашни қўшиб олиб бориш учун ишончли асос бўлиб хизмат қилиши лозим.

Олий мактабнинг ишлаб чиқариш билан боғлиқлигини кучайтириш, олий ўқув юртлари ва корхоналар ўртасида кенг кўламда кадрларни айирбошлаш учун тағин ҳам қулай шароит яратади. Янги техника ва технологияни ишлаб чиқувчи кишилар ўз корхоналари учун мутахассисларни тайёрлашда, профессор ва ўқитувчилар эса инженер-техник ходимлар малакасини оширишда, уларнинг назарий билимларини бойитишда иштирок этишлари лозим. Бу эса ўқув жараёнининг практика билан ҳар томонлама алоқасини гарантиялайди. Ўқитувчилар, айниқса, амалий тажрибага эга бўлмаган ёш ўқитувчилар малакасини ошириш ишларини яхшилаш учун ҳам янги имкониятлар очилмоқда.

Олий ўқув юртларининг конкрет тармоқлар ва корхоналар билан тағин ҳам мустаҳкам алоқаси илмий тадқиқотларни амалга оширишда шартнома муносабатларини мустаҳкамлашга ҳам ёрдам беради. Тажриба-экспериментал ишларни ўтказишда ҳамда ниҳоясига етказилган ечимларни жорий этишда олий ўқув юртлари билан ишлаб чиқариш мутахассисларининг баҳамжиҳат ҳаракатларини кучайтиришга алоҳида эътибор берилиши лозим. Қўшма лабораториялар, конструкторлик бюролари, экспериментал ишлаб чиқаришни ташкил этиш практикасини ривожлантириш мақсадга мувофиқдир.

Кадрларни тайёрлаш харажатларининг бир қисми моддий ишлаб чиқариш тармоқлари томонидан қопланиши олий ўқув юртларида ўқув-илмий жараёнларни модернизациялаш учун қўшимча маблағларни жалб этишни таъминлайди. Ишлаб чиқаришни ривожлантириш фондлари, шунингдек, тармоқлар ва корхоналарнинг кадрлар тайёрлашга, илмий тадқиқотлар ўтказишга ажратиладиган маблағлари олий ўқув юртларида ўқув-илмий жараёнларни модернизациялашни маблағ билан таъминлаш манбаи бўлиши мумкин. Бундан ташқари тармоқларни техника билан қайта қуроллантириш ва реконструкциялаш планларида олий ўқув юртлари моддий-техника базасини мустаҳкамлашга капитал маблағ ажратишни ҳам кўзда тутиш лозим. Ўқув юртларида мутахассислар тайёрлашни кенгайтириш ёки янги мутахассисликларни жорий этиш манфаатдор тармоқларнинг бир йўла ажратиладиган капитал маблағлари ҳисобига бўлиши қоида тусига кирмоғи керак. Зарур бўлиб қолган ҳолларда шартнома принципларини университетлар ва институтларнинг илмий муассасалар билан ўзаро муносабатларига ҳам татбиқ этиш мумкин бўлур эди.

Кадрларга бўлган реал эҳтиёжларни аниқлашнинг янги механизмига ўтиш ва шу асосда мутахассислар тайёрлаш ҳажмини белгилашнинг бюрократик методларини енгиш — олий ва ўрта махсус мактабнинг ишлаб чиқариш билан ўзаро ҳаракатларини яхшилашнинг муҳим йўналишидир. Кадрларга эҳтиёжни ўрганишда ва уларнинг профессионал-малака структурасини белгилашда корхоналар ва ўқув юртларининг мутахассислар иш жойларини аттестациядан ўтказиш, ходимларнинг вазифаларини ва меҳнати мазмунини аниқ белгилаб бериш соҳасидаги биргаликдаги фаолиятига таяниш керак. Худди шу тарзда иш тутиш мутахассислар тайёрлашда кўпинча бўладиган яширин ортиқчаликни тугатишга ёрдам бермоғи лозим. Ана шу асосда халқ хўжалиги тармоқларида штат рўйхатлари янги структурасини ишлаб чиқиш, бошқарув аппаратининг ҳамма бўғинларида ортиқча инженерлик лавозимларини қатъий тугатиш лозим. Ишлаб чиқаришни инженерлик жиҳатдан таъминлаш нормативлари Ватанимиздаги ва чет элдаги амалиёт ютуқларини ҳисобга олган ҳолда қатъий илмий асосда белгиланиши керак. Шу билан бир пайтда шартнома муносабатлари бошқарув ва ишлаб чиқаришни ташкил этиш, социология, психология соҳасида олий маълумотли мутахассислар тайёрлашни кенгайтиришга ёрдам бериши лозим.

Кадрлар структурасини такомиллаштиришни инженер-техник ходимларни уларнинг фан-техника тараққиётини жадаллаштиришга қўшган реал ҳиссасига қараб маънавий ва моддий рағбатлантиришни яхшилаш юзасидан амалга оширилаётган тадбирлар билан мустаҳкам мувофиқлаштириш зарур. Бунда инженерлар ва техниклар меҳнатига ҳақ тўлашнинг бошқа категориядаги ходимлар иш ҳақи билан асосланган нисбатини белгилаш керак.

Шу билан бирга кадрлар тайёрлашга талабнома асоси бўлиш учун, шунингдек, ишлаб чиқаришда ёш мутахассисларнинг муқим ўрнашиб қолиши, уларга тегишли меҳнат ва турмуш шароити яратиб бериш масалаларини ҳал этиш учун министрликлар ва идоралар, корхоналар ва ташкилотлар масъулиятини ошириш юзасидан ҳуқуқий ва маъмурий чора-тадбирларни ишлаб чиқиш зарур.

Олий ўқув юртлари эса мутахассислардан оқилона фойдаланиш, уларнинг профессионал ўсиши ҳамда меҳнати самарадорлигининг ортиши тўғрисида ғамхўрликни кучайтиришлари керак. Вазифа шундай қўйилмоқдаки, олий мактаб ўзи тарбиялаган мутахассисларнинг билимлари уларнинг бутун амалий фаолияти давомида юксак даражада бўлишини сўзсиз таъминлаши керак.

Олий мактаб билан ишлаб чиқариш интеграциясини кучайтириш, кадрлар тайёрлаш савиясига баҳо беришда шу кадрлардан фойдаланувчиларнинг ролини ошириши лозим.

(Давоми иккинчи бетда).

МАМЛАКАТДА ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМНИ ҚАЙТА ҚУРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

(Боши биринчи бетда).

Уларни ўқитиш сифати бевосита амалий фаолиятда намоён бўлишини ҳисобга олиб, ёш мутахассисларни аттестация қилишнинг қуйидаги тартибини ўрнатиш мақсадга мувофиқдир: олий ўқув юртини битиргандан сўнг олий маълумот олганлиги ҳақида диплом топширилади. Ишга тақсимлаб юборилган жойида уч йиллик иши якунларига қараб мутахассисларнинг малака аттестати топширилади, бу аттестатда бутун меҳнат фаолияти давомида унинг малакаси ўсиши ўз ифодасини топиши лозим. Шунингдек, мутахассисларни вақти-вақти билан аттестациядан ўтказишнинг мавжуд системасини тартибга солиш зарур. Бундай аттестацияни уч йилда камида бир марта ўтказиш керак. Меҳнатнинг сифати ва малакасини рағбатлантиришни кучайтириш учун мутахассис лавозимларининг тегишли оклади билан бажариладиган ишнинг характери ва сифатига боғлиқ ҳолда бир неча категорияси белгилаб қўйилсин. Малака аттестати мутахассиснинг тегишли лавозимни эгаллаши учун асос бўлиб хизмат қилиши лозим.

III. Мутахассисларни тайёрлаш сифатини ошириш—олий мактабнинг бош вазифаси

Бўлажак мутахассисларнинг мустақил ишлашига, ўқитишнинг актив форма ва методлари: семинар ва практик машғулотлар, мунозаралар, ишлаб чиқариш ва практик вазиятларни моделлаштиришга таянган ҳолда уларни оммавий, ялпи ўқитишдан индивидуал ёндашувни кучайтириш, ижодий қобилиятларини ривожлантириш сари дадил бурилишни амалга ошириш — биринчи даражали вазифадир. Студентларнинг илмий тадқиқотларда, реал лойиҳа ва конструкторлик-технологик ечимларда албатта иштирок этиши аналитик ва ижодий тафаккурни ривожлантиришнинг асосий воситаларидан бири бўлиб қолиши керак. Ўқув жараёнини компьютерлаштириш уни ҳар томонлама интенсивлаш ва сифатини оширишнинг мустаҳкам воситаси бўлади.

Қўйилган вазифаларни муваффақиятли рўёбга чиқариш учун студентларни аудиториядаги мажбурий машғулотлар билан банд қилишни камайтириш, ўқитувчилар томонидан методик ёрдам ва контролни таъминлаб, мустақил ишни ташкил этишни такомиллаштириш керак. Индивидуал иш учун шарт-шароитни яхшилаш мақсадида ҳар бир ўқитувчига тўғри келадиган студентлар сонини камайтириш, шу жумладан баъзи ихтисослар бўйича студентлар контингентини қисқартириш ҳисобига камайтириш тақозо этилади. Амалий, семинар ва лаборатория машғулотлари одатдагидек 15 кишигача бўлган группаларда ўтказилади. Индивидуал ўқув планлари бўйича ўқитиш ривожлантирилсин. Танлаш йўли билан факультатив курслар ва фанлар сони оширилсин.

Студентлар коллективларида билим олиш учун қизғин кураш вазияти вужудга келтирилсин, ёшларнинг қобилияти ва иқтидорининг янада тўла намоён бўлишига кўмаклашилсин. Билимларни эгаллашда беллашувни бутун чоралар билан ривожлантириш студентлар ўқув фаолиятини активлаштиришга оид барча ишларга асос қилиб олинсин. Ўқув меҳнати натижалари учун студентлар ва ўқувчиларнинг масъулияти оширилсин. Студентлар билимини баҳолашда процентлаштириш ва расмиятчилик кўринишларига барҳам бериб, ўқитиш сифатига янада талабчанлик билан ва ҳолисона баҳо берилиши таъминлансин. Ўқитувчилар сонини талабаларнинг сараланиб қолишига боғлиқ қилиб қўйишга чек қўйилсин. Қабул қилиш планлари, тузилган ўқув группаларининг миқдори, турли профилдаги олий ўқув юртларида ўқув жараёнини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб, профессор-ўқитувчилар состави штатлари белгилансин. Имтиёзли диплом олган битирувчиларга дастлабки иш ҳақининг оширилган миқдорлари белгилансин.

Олий мактабда кадрлар тайёрлаш структурасини тартибга солиш талаб қилинади. Ихтисослар номенклатурасини тузишга тор маҳкамачилик, фақат дарслар нуқтаи назаридан ёндашувга барҳам бериш, ихтисослар умумий миқдорини анча қисқартириш керак. Чуқур фундаментал билимларни конкрет тармоққа йўналтирилган пухта амалий тайёргарлик билан узвий боғлаб олиб борадиган кенг профилдаги мутахассислар тайёрлашга ўтилсин. Бўлажак мутахассисларни ўқитишни ишлаб чиқаришда иштирок этиш билан якунлаш, малака оширишнинг ривожланган тармоғи кадрларнинг конкрет ихтисослашишини ва ўз амалий фаолияти янгиланаётган шароитларига тез мослашувини таъминлаши керак.

Олий таълимни қайта қуришнинг асосий йўналишларига мувофиқ янги ўқув планлари ва программаларига ўтилсин, илм-фан, техника ва маданиятнинг энг янги ютуқларини, практиканинг замонавий талабларини ҳисобга олган ҳолда уларни мунтазам янгилаб туриш системаси тартибга солинсин. Ўқув планларида ўқув вақтининг 15 процентига қадар резерв бўлсин.

Ҳаёт ўз бўлажак касб-кор фаолиятининг асосий турларига татбиқан мутахассисларни табақалаштириб тайёрлашни қатъиян тақозо этмоқда.

Илм-фан кўпроқ талаб этиладиган ишлаб чиқариш ҳамда корхоналар ва ташкилотларнинг илмий бўлинмалари учун илмий-техника ижодкорлигига мойиллик кўрсатган студентларни индивидуал ўқув планларига, жумладан ўқув муддатларини узайтириб ёки илғор корхоналарда бир йиллик тажрибадан ўтказиш йўли билан кадрларнинг пухта тайёрланиши таъминлансин. Шу мақсадда қатнаб ўқиладиган аспирантура ва тадқиқотчи-стажёрлар доираси ҳам кенгайтирилсин. Бундай мутахассисларни тайёрлаш бирлашмалар, корхоналар, муассасалар, колхозлар ва совхозларнинг аниқ мақсадни кўзлаб юборган сўровига биноан амалга оширилсин.

Кенг профилдаги мутахассисларни тайёрлашга ўтиш чоғида уларнинг ишлаб чиқариш практикасини ташкил қилиш масалаларини янгича ҳал қилиш керак. Студентларнинг профессионал маҳорат кўникмаларини, меҳнат коллективларида ташкилотчилик ва тарбиявий ишлар асосларини эгаллашида практиканинг ролини ошириш зарур. Мутахассисларнинг профессионал, амалий тайёргарлиги учун министрликлар, корхоналар ва муассасалар раҳбарларининг масъулияти оширилсин. Бу иш ўз тармоғи учун кадрлар етиштириш юзасидан уларнинг энг муҳим вазифаси деб қаралсин. Ишлаб чиқаришнинг етакчи ходимларини студентларнинг амалий таълимига кенг жалб қилинсин. Ҳар бир ўқувчи ишчи касбини эгаллаши ва техник, инженер сифатида, бошқа тегишли лавозимларда стажировкадан ўтиши учун шарт-шароит яратилсин. Зарур ҳолларда бир қанча ихтисосликлар бўйича асосан ўқитишнинг якунловчи босқичида ишлаб чиқариш практикасига кўпроқ вақт ажратиш кўзда тутилсин. Ана шу мақсадда тармоқ ўқув марказларидан активроқ фойдаланилсин. Ишлаб турган ёшлар, шу жумладан, ўрта махсус ўқув юртларини битирганларни қисқартирилган муддатларда ўқитиш билан олий таълим олишнинг бош йўли бўлган ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда мутахассислар тайёрлаш системасини тубдан яхшилаш талаб этилади. Кечки ва сиртқи бўлимларда мутахассислар тайёрлаш сифатини анча яхшилашни таъминловчи тадбирлар кўзда тутилсин, кадрларни ўқитишни муваффақиятли амалга ошира оладиган мутахассисликлар рўйхати белгилансин. Инженерлик-техника олий ўқув юртларида ўқитишнинг сиртқи ва кечки формаларига ўзи танлаган ёки турдош ихтисосликлар бўйича ишлаётган кишиларгина қабул қилинсин, қабул плани белгиланмасин, кириш имтиҳонидан ўтган барча кишилар қабул қилинсин.

Меҳнаткашлар малакасини оширишнинг, инсоннинг ҳар томонлама билимли бўлишининг самарали формаси сифатида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда мутахассислар тайёрлаш системасидан янада кенгроқ фойдаланилсин. Барча гражданларга айрим фанлар ёки тегишли фанларнинг туркумлари бўйича қўшимча билим олиш имконияти берилсин.

Кадрлар тайёрлаш сифатини ошириш мақсадида олий ўқув юртларида ўқишга энг яхши тайёргарлик кўрган, танланган ихтисосга мойиллиги сезилган йигит ва қизларни танлаб олишга алоҳида эътибор бериш зарур. Ёшларни касбга йўналтиришнинг узоқ муддатли формаларига ўтилсин. Ёшларнинг қайси фанларга мойиллигини аниқлашни ва ривожлантиришни таъминловчи психология ва педагогика фанлари методларидан кенг фойдаланилсин. Олий ўқув юртларига қабул қилиш қоидаси доимо такомиллаштирилсин, конкурс йўли билан танлаш холисона бўлиши оширилсин.

Студентларнинг социал составини яхшилаш тўғрисидаги ғамхўрликни кучайтириш зарур. Корхоналар, колхозлар ҳисобига оширилган миқдорда стипендия тўлаш йўли билан ишлаб чиқаришдаги ёшларни олий ўқув юртига ўқишга юбориш амалда кенгроқ қўлланилсин. Олий ўқув юртлари ҳузуридаги тайёрлов бўлимларига халқ хўжалигининг барча тармоқларидаги камида икки йиллик иш стажига эга бўлган илғор ишчилар ва колхозчилар, шунингдек запасдаги ҳарбий хизматчилар қабул қилинсин.

IV. Турли профилдаги ўқув юртларида мутахассислар тайёрлаш замонавий талаблар даражасига кўтарилсин

Олий ва ўрта махсус мактаб чуқур профессионал тайёргарлик ва ғоявий-сиёсий етукликни узвий боғловчи, совет ватанпарварлиги ва пролетар интернационализми, социалистик Ватан ҳимоясига шай бўлиб туриш руҳида тарбияланган кадрларни тайёрлашга даъват этилган. Ҳозирги кун мутахассиси пухта марксча-ленинча тайёргарликни, замонавий иқтисодий тафаккурни, бошқарув ва ташкилотчилик ишлари кўникмаларини, ўз фаолиятига татбиқан электрон-ҳисоблаш техникасидан фойдаланишнинг актив методларини, юксак умумий маданиятни эгаллаши, чет тилини билиши зарур. Ташаббус ва масъулият, ўз билимларини мунтазам янгилаб бориш ва бойитишга эҳтиёж, новаторлик ечимларини дадил қўллай олиш ва уларни турмушга фаол татбиқ этиш қобилияти ҳозирги кун мутахассисига хос хусусиятлар бўлиши лозим. Қайта қуришнинг белгиланаётган йўналишларига биноан турли профилдаги ўқув юртларини, уларнинг ҳозирги шароитдаги фаолиятининг асосий йўналишларини ривожлантиришга бўлган талабларни аниқлаб олиш керак.

Олий ва ўрта мактабни сифат жиҳатдан янги даражага олиб чиқиш университетлар фаолиятини бутун чоралар билан яхшилашни тақозо этади. Университетларни битириб чиққан мутахассислар халқ маорифининг барча бўғинларида уни ривожлантиришнинг янги босқичида илғор илмий фикр тарғиботчилари бўлишлари зарур. Университетларнинг илмий-педагогика коллективлари умумтаълим ва ҳунар мактаби учун юқори малакали ўқитувчилар тайёрлаш тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қилишлари керак. Академия ва тармоқ фанлари, олий мактаб, идеология муассасалари ва замонавий ишлаб чиқариш учун марксизм-ленинизм ва табиатшунослик соҳасида назариётчи кадрлар тайёрлашда университетларнинг ролини анча ошириш зарур.

Университетларда ўқув жараёни юксак назарий ва амалий тайёргарликни қўшиб олиб боришни, педагогика, тадқиқот ва ишлаб чиқариш фаолияти учун битирувчиларни ўқитишга табақалаштирилган ҳолда ёндашувни таъминлаши зарур. Илм-фан бири-бири билан туташган янги йўналишлар бўйича мутахассислар тайёрлаш ривожлантирилсин.

Фундаментал табиий-илмий билимларни эгалловчи кадрларни камол топтириш мақсадида етакчи университетларда илм-фанни кўп талаб қиладиган саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши, соғлиқни сақлаш учун мутахассислар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш махсус бўлимлари ва факультетлари бўлиши мақсадга мувофиқдир.

Университетлар илмий билимларнинг энг янги йўналишларини бирлаштириб, мамлакатнинг илмий-назарий потенциалини тобора кўпроқ даражада мустаҳкамлаши, тегишли регионларни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришга таъсир ўтказиши, илм-фан, маданият ва коммунистик тарбиянинг чинакам марказларига айланиши зарур.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш инженерлик техникавий таълимни қатъиян қайта қуриш ниҳоятда зарурлигини тақозо этади. Техника, технология ва ишлаб чиқаришни ташкил этишда революцион ўзгаришлар қилишга, меҳнат унумдорлигини кўп марта ўстиришга қодир кадрларни тарбиялаш зарур. Кенг профилдаги мутахассисларни ўқитишда назарий базани чуқурлаштириш, инженерлик ва бошқарув фаолиятининг фундаментал асосларини эгаллаш, ишлаб чиқариш ёрдамида амалий тайёргарликни анча яхшилашни кўзда тутиш лозим.

Инженер кадрларни тайёрлаш жараёни уларда мустақил техникавий ижодкорлик, техникавий-иқтисодий проблемаларни системали таҳлил этиш кўникмаларини ва самарали ечимларни топа билишни ривожлантиришга бўйсундирилиши керак. Айни техникавий ижодкорликка мойиллик ва унда намоён бўлган қобилият ёшларни инженерлик ихтисосига танлаб олишнинг энг муҳим мезонларидан бири бўлиши зарур.

СССР Озиқ-овқат программасини амалга ошириш олий қишлоқ хўжалик таълимини такомиллаштириш билан узвий боғланган. Қишлоқ хўжалик меҳнатини саноатлаштиришни ва ишлаб чиқаришнинг агросаноат интеграциясини, колхоз ва совхозларни чинакам ва тўла хўжалик ҳисобига ўтказишни назарда тутган ҳолда деҳқончилик ва чорвачиликнинг замонавий интенсив технологияларини ўзлаштиришга бўлажак мутахассисларни пухта тайёрлаш талаб этилади. Ген инженерияси, биотехнология ҳамда шу каби илм-фан ва техниканинг янги соҳаларида, шунингдек бошқарув фаолиятига кадрларни ўқитишни кучайтиришга алоҳида эътибор бериш лозим. Бўлажак мутахассисларни экологик жиҳатдан тарбиялашни, уларни табиатдан оқилона ва комплекс фойдаланишга йўналтиришни кучайтириш керак.

Ҳар бир тажриба хўжалигини намунавий ўқув-илмий корхонага айлантириш зарур, токи бу ерда студентларнинг амалий таълими интенсив технологияни ва ишлаб чиқаришни илғор усулда ташкил этишни бевосита рўёбга чиқариш шароитида амалга оширилиши керак. Қишлоқ хўжалик ўқув юртларини битириб чиққан кишилар ҳозирги замон қишлоғининг бутун ҳаётига юксак маданиятни олиб киришга даъват этилгандирлар.

Кадрларнинг қишлоқда мустаҳкам жойлашиб қолиши проблемаси алоҳида ўткир бўлиб турганлигини ҳисобга олиб, қишлоқ хўжалик ихтисосликларига энг аввало қишлоқ ёшларини танлаб олишни яхшилаш, бўлажак мутахассисларда заминга меҳр-муҳаббатни, юксак гражданлик бурчи туйғусини тарбиялаш керак.

Ишлаб чиқаришни интенсивлаш, хўжалик юритиш методларини такомиллаштириш эҳтиёжлари иқтисодчи кадрларни ўқитишни анча яхшилаш вазифасини ўртага қўймоқда.

Олий мактаб социализмнинг иқтисодий қонунлари билимларини ва улардан фойдаланиш омилларини эгаллаган, шу асосда ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг конкрет йўлларини белгилашга, корхоналар, ишлаб чиқариш бирлашмалари ва халқ хўжалик тармоқларини бошқаришни такомиллаштиришга оид тадбирларни ишлаб чиқишга қодир мутахассисларни тайёрлаб чиқаришга даъват этилган.

Иқтисодчиларни тайёрлашда сиёсий-иқтисодий таълимнинг юксак даражасини экономиканинг конкрет йўналишларини чуқур билиш, техника ва технология соҳасида кенг билим, хўжалик вазиятлари ва ечимларини математик моделлаштириш методларидан фойдаланиш маҳорати билан узвий қўшиб олиб боришни таъминлаш керак. Студентларга план-иқтисодий ва бошқарув вазифаларини, иқтисодий иш маданиятини амалий ҳал этиш кўникмаларини сингдиришга алоҳида эътибор бериш лозим.

Совет соғлиқни сақлаш системаси сифатини тубдан яхшилашнинг энг муҳим вазифалари медицина таълимини яхшилашни, мутахассисларни назарий ва амалий тайёрлашни анча кучайтиришни қатъий талаб қилади. Медицина-биология фанлари ўқитиш ва клиникадаги машғулотларнинг янада мустаҳкам алоқада бўлишини таъминлаш зарур. Битирувчилар инсон организмини яхлит ҳолда диагностикалаш ва даволашнинг замонавий методларини эгаллашлари керак. Бевосита даволаш ва дорихона муассасаларининг ўзида врач, провизор тайёрлашнинг якунловчи босқичига, субординатура ва интернатура самарадорлигини оширишга алоҳида эътиборни қаратиш лозим.

Медицина ходимларида юксак ахлоқий, гражданлик фазилатларини, раҳм-шафқатни тарбиялаш асосий вазифалардан биридир. Медицина олий ўқув юртларига камида икки йил кичик ёки ўрта медицина ходими сифатида ишлаган кишилар, шунингдек запасдаги ҳарбий хизматчилар қабул қилинсин.

Мактаб ислоҳотига мувофиқ бошланган олий педагогик таълимни қайта қуриш ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялашни, уни мустақил ишлашга тайёрлашни янги даражага кўтариши лозим бўлган ўқитувчи кадрлар тайёрлашни бутун чоралар билан яхшилашга қаратилган. Университетлар ва педагогика институтларининг ўрта ўқув юртлари ва мактабгача тарбия муассасалари билан алоқасини кучайтириш муҳимдир. Бўлажак муаллимларни илғор педагогик тажриба билан қуроллантириш, уларни расмиятчиликка, болаларни ўқитиш ва тарбиялашнинг бир қолипдаги формаларига муросасизлик руҳида тарбиялаш лозим.

Умумтаълим мактаблари, ҳунар-техника билим юртлари, мактабгача тарбия ва мактабдан ташқари муассасаларнинг педагоглар ва тарбиячиларга нисбатан ўсиб бораётган эҳтиёжларини тўла-тўкис қондириш талаб этилади. Маорифнинг барча бўғинларини фақат олий маълумотли ўқитувчилар ва тарбиячилар билан таъминлаш учун шароит яратилсин. Мактабгача тарбия муассасалари учун чет тилини билган педагог-тарбиячилар тайёрлаш кучайтирилсин.

Ғоявий ва ахлоқий софлик, яхши ниятдаги талабчанлик, қалб саховати, болаларга меҳр-муҳаббат муаллимлик касбининг энг муҳим ҳислатлари бўлиши лозим. Педагогика институтларига фақат мактаблар педагогика кенгашлари ва меҳнат коллективларининг тавсиясига мувофиқ болалар билан ишлашга мойиллик билдирган ва тажрибага эга бўлган кишилар, шунингдек запасдаги ҳарбий хизматчилар қабул қилинсин.

Маданият ва санъат олий ўқув юртлари фаолиятини такомиллаштиришни совет кишисининг ўсиб бораётган маънавий, эстетик талаб-эҳтиёжларини қондиришга бўйсундириш зарур. Мазкур олий ўқув юртларини битирувчилар профессионал маҳорат билан бир қаторда бадиий ижоднинг юксак бурчини, унинг янги инсонни тарбиялашдаги ижобий ролини чуқур англаган, санъатда ҳозирги замон воқелигининг энг муҳим проблемаларини синфий, партиявий позициялардан туриб акс эттира оладиган, коммунистик идеалларни қарор топтира оладиган фазилатларга эга бўлишлари керак.

Ижодкор ёшларда маҳорат ўргатишни юксак ғоявий-сиёсий ва ахлоқий фазилатларни тарбиялаш билан қўшиб олиб боришга даъват этилган адабиёт ва санъат арбобларидан ўқитувчилар танлашни яхшилаш муҳимдир.

Маданий-маърифий муассасалар учун мутахассислар тайёрлаш даражасини ошириш, уларни халқ ижодиёти ва аҳолининг маданий дам олишини ташкил этувчи кадрлар билан таъминлаш керак.

Ҳунар-таълим системасида ўрта махсус ўқув юртларининг ролини анча кучайтириш лозим. Халқ хўжалигининг ўрта бўғин малакали кадрларига бўлган эҳтиёжини тўла қондиришга эришилсин. Ишлаб чиқаришнинг, бошланғич меҳнат коллективларининг қуйи бўғинларида техника тараққиёти конкрет вазифаларини ҳал эта оладиган, юксак технология маданиятини таъминлай оладиган, янги асбоб-ускуналарни ўзлаштира оладиган омилкор раҳбарлар сифатида саноат, транспорт, алоқа, қишлоқ хўжалиги учун техниклар тайёрлаш зарур. Савдо, уй-жой хўжалиги, маиший хизмат каби муҳим соҳаларнинг иш сифатини ошириш кўп жиҳатдан ўрта махсус маълумотли кадрларга боғлиқдир. Кадрларга нисбатан реал эҳтиёж асосида йигит ва қизларнинг билим даражасини, ишлаб чиқариш хусусияти ва мураккаблигини ҳисобга олган ҳолда мутахассисларни табақалаштириб тайёрлаш амалга оширилсин. Замонавий техника ва алоҳида мураккаб технология асбоб-ускуналарини созлаш ва уларни ишлатиш учун ўрта махсус маълумотли кадрлар тайёрлаш кучайтирилсин. Техникумларда илғор ишчилар орасидан ўқитиш муддати қисқартирилган тарзда ва муайян моддий таъминотни йўлга қўйиб бригадирлар ҳамда мастерлар тайёрлаш бўлимларини ташкил этиш мақсадга мувофиқдир. Олий ўқув юртларида ўрта махсус ўқув юртларини битириб чиққан ёшлар орасидан кадрлар тайёрлашни жадаллаштириш практикаси кенгайтирилсин.

V. Ғоявий етук, ижтимоий актив мутахассисларни тарбиялайлик

Иқтисодий ва социал тараққиётни жадаллаштириш вазифаларини ҳал этишда уйғун камол топган, ижтимоий актив мутахассис шахсини тарбиялаш, олий ва ўрта махсус мактабнинг ғоявий-тарбиявий вазифаларини кучайтириш аҳамияти беқиёс даражада ортади.

Ўқув юртларининг профессор-ўқитувчи коллективлари, партия, комсомол ва касаба союз ташкилотлари студент ва ўқувчи ёшларни ғоявий-сиёсий, меҳнатсеварлик ва маънавий руҳда тарбиялашни, бўлғуси мутахассисларнинг гражданлик камолоти соҳасидаги ишларни кучайтиришлари лозим. Тарбиявий ишнинг кадрлар тайёрлаш реал проблемаларидан, ижтимоий ривожланиш вазифаларидан ажралиб қолиши намоён бўлаётганига барҳам бериш зарур. Студентлар ўртасидаги идеологик ишларда раҳбар партия, совет ва хўжалик ходимларининг иштироки активлаштирилсин.

Совет мутахассисининг илмий дунёқарашини шакллантиришда мустаҳкам негиз бўлмиш марксизм-ленинизмни ўқитишнинг ғоявий-назарий ва методик савиясини анча ошириш лозим. Яхлит таълимот сифатида революцион назарияни унинг таркибий қисмлари билан узвий бирликда ўқитишни яхшилаш учун олий ўқув юртларининг турли типларига мўлжалланган ягона ижтимоий фанлар ўқув программаларини ишлаб чиқиш, янги дарсликлар нашр этиш ва марксизм-ленинизмдан давлат имтиҳони белгилаш мақсадга мувофиқ деб топилсин.

Ижтимоий фанларни ўқитишда ҳали ҳам мавжуд бўлган қуруқ қироатхонлик ва догматизмга, схоластик назариётчиликка барҳам бериш, турмушда содир бўлаётган ўзгаришларни сезгирлик билан эътиборга олиш муҳимдир. Лекциялар сифатини ошириш, уларда ижтимоий тараққиётнинг назарияси, амалий вазифалари, КПСС ички ва ташқи сиёсатининг энг муҳим масалаларини ёритиш керак. Семинар машғулотлари, студентлар билан якка тартибда ишлаш учун вақт кўпайтирилиши, уларга К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин асарларини, КПСС ҳужжатларини мунтазам суратда ва пухта ўрганиш эҳтиёжи ҳамда кўникмаларини сингдириш таъминланиши зарур.

Олий ўқув юрти соҳасини, уни тамомлаб чиққан кишиларнинг бўлажак ишлаб чиқариш фаолияти характерини ҳисобга олиш ижтимоий фанларни ўқитиш самарадорлигини оширишнинг муҳим резервидир. Жамиятшунослар бошқа кафедраларнинг ўқитувчилари билан биргаликда бутун ўқув жараёнининг дунёқарашни шакллантиришга доир йўналишини кучайтиришлари, бўлғуси мутахассисларга профессионал ва жамоат ишида диалектик-материалистик методни ижодий қўлланиш кўникмаларини сингдиришлари, сиёсий ҳушёрлик, душман идеологияга муросасизлик руҳида тарбиялашлари лозим. Ватан ва жаҳон маданияти назарияси ҳамда тарихи масалаларини ўрганишда студентларга кенгроқ имконият берилсин.

Социал-иқтисодий фанлар кафедралари ўқитувчиларининг ижтимоий тараққиёт актуал проблемаларини тадқиқ этиш соҳасидаги илмий фаолиятини анча активлаштириш зарур. Уларнинг куч-ғайрати КПСС Марказий Комитетининг партия XXVII съездига Сиёсий докладида, янги таҳрирдаги КПСС Программасида олға сурилган ғоят муҳим масалаларни чуқур ишлаб чиқишга қаратилсин, шунингдек тадқиқотларнинг пировард натижалари сифатида регионал ва умумдавлат органлари учун илмий асосланган амалий тавсиялар ҳамда пухта социал-иқтисодий прогнозлар ишлаб чиқилишига ҳам эришилсин.

Ижтимоий фанлар ўқитувчиларини танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашда партия комитетларининг роли кучайтирилсин. Уларнинг малакасини оширишни ташкил этиш чоғида жамиятшунослар назарий билимларини тўлдиришлари билан бир қаторда партия, давлат ва хўжалик органларида стажировкадан ўтиш асосида амалий тажрибани ўрганишлари, шунингдек, меҳнат коллективларининг, бошланғич партия ташкилотларининг фаолияти билан кенгроқ танишишлари тўғрисида ғамхўрлик қилинсин.

Тарбия фаолиятининг барча мавжуд форма ва методларидан яна ҳам самарали фойдаланиш, ишнинг мазмунига зиён етказган ҳолда унинг миқдор томонига берилиб кетишни бартараф этиш зарур. Бўлғуси мутахассис шахсини камол топтиришга якка тартибда ёндашув тарбия ишининг марказига қўйилсин. Бунда студентлар группасининг коллектив ҳар бир аъзосининг ўқишига, эътиқодлари, хулқ-атвори ва маънавий қиёфасига, у коммунистик ахлоқ нормаларига қатъий риоя этишига, совет турмуш тарзига хилоф иллатлардан актив нафратланишига самарали тарбиявий таъсир ўтказишига эришилсин.

Студентлар ва ўқувчиларнинг жамоат ишида расмиятчиликка ҳамда ортиқча ишларга қатъиян барҳам берилсин. Студент отрядларининг ҳаракати катта аҳамиятга эга эканлигига муносиб баҳо бериб, уларнинг тарбиявий таъсирини кучайтириш, амалиётчилик кайфиятларини ва бошқа салбий ҳолатларни уларнинг турмушидан чиқариб ташлаш чораларини кўриш зарур.

Студентларнинг илмий тадқиқотларини ташкил қилишда шунга интилиш кераки, ёшлар энг муҳим вазифаларни ҳал этишда етакчи олимлар билан бирга қатнашиб, гражданлик ахлоқ-одобини, танланган ишга нисбатан ижодий ва фидокорона муносабатда бўлишни ўзлаштириб олсинлар. Студентларнинг илмий ишлари конкурсларини ўтказиш такомиллаштирилсин.

Билимларни коммунистик эътиқодларга айлантириш воситаси сифатида бўлажак мутахассисларнинг ижтимоий-сиёсий практикаси активлаштирилсин, студентлар меҳнаткашлар ўртасида партия сиёсатини пропаганда қилишда, болалар ҳамда ўсмирлар билан ғоявий-тарбиявий ва оммавий-спорт ишларида яна ҳам кенгроқ қатнашиши таъминлансин.

Студентлар ҳаётига доир барча масалаларни ҳал этишда студентларнинг ўзини-ўзи бошқарувини, олий ўқув юртлари ўқувчи коллективларининг, комсомол ва касаба союз ташкилотларининг ташаббускорлиги ва мустақил фаолияти бутун чоралар билан ривожлантирилиши керак. Студентларнинг ижтимоий фойдали меҳнати, турмуши ва дам олишига доир масалалар, ётоқхоналар ва ошхоналарда, ўқув бинолари ва кутубхоналарда тартибни сақлаш батамом студент ташкилотлари ихтиёрига берилсин.

Олий маълумотга доир бутуниттифоқ кенгашида, олий мактаблар ва факультетларнинг кенгашларида студентларнинг таълим жараёнини ташкил этишни яхшилаш ҳамда ўқитиш сифатини ошириш юзасидан фикрлари, таклифларини ўрганиш асосида таълим ва тарбиянинг принципиал масалаларини ўртага қўйиш учун олий ўқув юртлари комсомолининг ҳуқуқларидан тўлароқ фойдаланилсин. Касбларни ижодий эгаллаш, таълим жараёнида тарбияни яхшилаш масалалари ўқув юртлари комсомол ташкилотларининг, студентлар ўзини-ўзи бошқарув органларининг диққат марказида туриши керак.

Шахсни ҳар томонлама камол топтириш, студентлар орасида соғлом, маданий, ҳушёр турмуш тарзини қарор топтириш мақсадида ўқувчи ёшларнинг бўш вақтидан оқилона фойдаланишни ташкил этиш—студентларнинг коллективлари доимо ғамхўрлик қилиши лозим бўлган соҳадир. Жисмоний соғлом, ижодий актив мутахассисларнинг авлодларини камол топтиришда таъсирчан восита бўлмиш физкультура-оммавий ва мудофаа-спорт ишларини ривожлантириш юзасидан туб чоралар кўриш лозим. Шу мақсадда корхоналар ва идораларнинг маданий-спорт базасидан кенг фойдаланилсин.

VI. Олий ўқув юртлари фанини бутун чоралар билан ривожлантириш мутахассислар тайёрлашни яхшилаш негизи, фан-техника тараққиётини жадаллаштиришнинг муҳим резерви

Мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш вазифаларини ҳал қилишга олий ўқув юртлари фани қўшадиган ҳиссани қатъиян ошириш лозим бўлади. Олий мактабнинг афзалликларидан, аввало турли соҳалардаги олимларнинг ўқув юртларида жамланишидан, халқ хўжалиги ва тармоқлараро илмий-техникавий комплекс проблемаларини ишлаб чиқишдаги афзалликларидан яна ҳам активроқ фойдаланилсин. Олий ўқув юрти, академия ва тармоқ фани алоқаларини кучайтириш чоралари кўрилсин, уларнинг тарқоқлигига барҳам берилсин. Илмий иш билан таълим ишининг бирлигини, студентларнинг тадқиқотларга кенг жалб этилишини, шу асосда мутахассислар тайёрлаш сифати оширилишини таъминлаш керак.

Олий мактаблар ўтказаётган илмий-тадқиқот ва ечимларининг миқёсларини анча кенгайтириш, уларнинг халқ хўжалиги учун самараси кескин оширилишига эришиш зарур. Бунинг учун фундаментал тадқиқотлар ҳажмини икки баравар ҳамда конструкторлик-технология ва тажриба-экспериментал ишлар ҳажмини тахминан уч-тўрт баравар ошириш талаб этилади. Меҳнат ресурслари, молиявий ва моддий ресурсларни тақсимлашнинг таркиб топган структураси қайта кўриб чиқилсин, улар аввало «тадқиқот — лойиҳа — жорий этиш» циклининг якунловчи босқичига сарфлансин. Фундаментал ва изланиш тадқиқотларини авж олдиришда етакчи университетлар ва институтларни академия илмий муассасалари билан мувофиқлаштирилиши кучайтирилсин. Давлат бюджети ҳисобидан ва олий мактаблар хўжалик шартномалари асосида бажариладиган ишлардан оладиган маблағларнинг бир қисми ҳисобидан фундаментал тадқиқотларни ривожлантиришга маблағ ажратиш кўпайтирилсин. Кафедраларда давлат бюджети ҳисобидан тадқиқотлар ўтказиш, уларни моддий ресурслар ва ёрдамчи ходимлар билан таъминлаш тартибга солинсин.

Тадқиқот натижаларини инженерлик жиҳатидан пишиқтириш ҳамда уларни практикага жорий этишни тезлатиш учун олий мактабда конструкторлик-технология ва тажриба-экспериментал базасини, биринчи навбатда эса олий ўқув юртлараро ташкилотлар ҳамда корхоналарни жадаллик билан ривожлантириш талаб этилади. Шу негизда янги буюмларнинг тажриба намуналарини ва оз туркумларини тайёрлашни, кичик тоннажли ишлаб чиқаришларни авж олдириш мақсадга мувофиқдир. Илмий экспериментларни автоматлаштириш, лойиҳалаш, технология жараёнларини ва ишлаб чиқаришни бошқариш учун программавий воситаларни ишлаб чиқувчи ихтисослаштирилган бўлинмалар ташкил этилсин.

Министрликлар ва идоралар тажриба-экспериментал базасини ривожлантиришда олий мактабларга ёрдамни кучайтиришлари, уларга бир қанча корхоналарни беришлари, янги техниканинг тажриба намуналарини тайёрлаш ҳамда прогрессив технологияларни пишиқтириш учун ўзининг ишлаб чиқариш қувватларини жалб этишлари керак.

Корхоналар ва муассасалар билан хўжалик шартномалари асосида олий ўқув юртлари бажарадиган илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини ташкил этишни яхшилаш ҳамда уларнинг самарадорлигини ошириш зарур. Олий ўқув

(Давоми 3-бетда).

МАМЛАКАТДА ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМНИ ҚАЙТА ҚУРИШНИНГ
АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

(Давоми. Боши 1- ва 2-бетларда).

юртларининг бошқарув органлари билан тармоқ министрликлари, шунингдек, ўқув юртлари билан ишлаб чиқариш бирлашмалари, корхоналар ўртасида тузилган узоқ муддатли комплекс шартномалар асосида кенг миқёсли социал-иқтисодий ва илмий-техникавий проблемаларни ҳал этиш учун хўжалик шартномалари асосидаги ишлар ривожлантирилсин.

Олий ўқув юртларининг тугалланган ечимларини жорий этишни тезлаштириш учун мутахассисларни аниқ мақсадни кўзлаб тайёрлаш, шунингдек корхоналарнинг ходимларини қайта тайёрлаш йўли билан ана шу ечимларнинг кадрлар билан бирга йўлланиши практикаси жорий этилсин.

Изланиш ва фундаментал тадқиқотлар кўламини кенгайтириш, экспериментал ишлаб чиқариш базасини ривожлантириш ва янгилаш мақсадида олий ўқув юртларига илмий тадқиқот ишларини бажариш тўғрисидаги хўжалик шартномаларида шу ишлар смета қийматининг 20 процентини миқдорида план жамғармаларини кўзда тутишга рухсат берилсин.

Энг самарали янгиликларни конструкторлик ва экспериментал жиҳатдан тўлиқ ишлаб чиқиш ҳамда жорий этиш учун ўқув юртларининг, тармоқ илмий-тадқиқот ва лойиҳа ташкилотлари, корхоналарнинг олимлари ҳамда мутахассисларидан иборат муваққат коллективларни тузиш практикаси анча кенгайтирилсин.

Олий мактабда илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини моддий-техника жиҳатидан таъминлашни тубдан яхшилаш, «Фан ва илмий хизмат кўрсатиш» тармоғи учун белгиланган тартибни уларни таъминлашни ташкил этишда ҳам ёйиш зарур.

Олий ўқув юртларининг илмий коллективларида фан-техника тараққиётининг жадаллаштирилиши учун юксак гражданлик масъулияти ва талабчанлиги муҳитини вужудга келтириш керак.

қуроллар ва таълимнинг техник воситалари билан таъминлаш соҳасида ўқув жараёни даражаси кескин ўсганлигини назарда тутган ҳолда ягона техникавий сиёсат изчиллик билан ўтказилсин. Бундай таъминлашнинг илмий жиҳатдан асосланган нормативлари ишлаб чиқилсин. Халқ хўжалигининг мустақил кичик тармоқлари сифатида типовой ўқув-лаборатория ускуналари ишлаб чиқаришни ривожлантириш таъминлансин. Ўқув-лаборатория техникасини яратиш учун конструкторлик ва ишлаб чиқариш базаси мустаҳкамланиб, бу техникани кўплаб ишлаб чиқариш учун тармоқ министрликлари қувватларидан фойдаланилсин. Олий мактаб учун полиграфия асбоб-ускуналари ва нусха кўчириш техникаси кўплаб етказиб берилсин. Олий ўқув юртлари кутубхоналарининг моддий базасини ривожлантиришга, уларнинг фондларини янгилашга алоҳида эътибор берилсин.

Ўн иккинчи беш йилликда ўқув жараёнининг электрон-ҳисоблаш техникасига бўлган эҳтиёжини тўла қондириш зарур. Шахсий компьютерлар ва терминал қурилмалар билан жиҳозланган тахминан 130 мингта иш жойи вужудга келтирилсин. Олий ўқув юртлариаро коллектив фойдаланиш тармоқларини, ахборот банкларини ташкил этишга оид ишлар кенгайтирилсин, таълим жараёни ва илмий тадқиқотларга ахборот хизмати яхшилансин. Программалаштиришнинг олий ўқув юртлариаро марказларини барпо этиш кенгайтирилсин. Олий мактаб алгоритмлари ва программаларининг ягона фонди ташкил этилиб, амалий программаларни кўпайтириш ва программа пакетлари билан таъминлаш йўлга қўйилсин.

VII. Илмий ва илмий-педагог кадрларнинг сифат составини яхшилаш — олий таълимни ва илмий тадқиқотларни юксалтиришнинг ҳал қилувчи омили

Таълим-тарбия жараёнининг сифати аввало профессор ва ўқитувчилар состави билан белгиланади. Ижтимоий тараққиётнинг бутун бориши олий ўқув юртларининг илмий-педагог кадрларини фан-техника тараққиётини жадаллаштириш учун курашнинг олдинги маррасига чиқармоқда. Профессор-ўқитувчилар составини шакллантиришни анча яхшилаш, ёш илмий-педагог ходимларнинг ижодий қобилиятлари ва маҳорати намоён бўлиши учун қулай шароитларни яратиш лозим бўлади.

Асосан ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда аспирантура орқали фан кандидатларини тайёрлаш кенгайтирилсин. Илм-фанни кўп талаб этадиган ишлаб чиқаришнинг ортиб бораётган эҳтиёжларини ҳисобга олиб, бу иш кўламларини ошириш мақсадга мувофиқ деб топилсин. Биринчи навбатда, одатда ўзи танлаб олган илмий йўналиш соҳасида иш тажрибасига эга бўлган мутахассислар ҳисобидан қобилиятли ёшларни аспирантурага танлаб олиш такомиллаштирилсин. Аспирантларни илмий ва идеологик жиҳатдан тайёрлаш савияси анча оширилсин. Диссертация тадқиқотларининг тематикаси фан ва техниканинг устун йўналишларида жамлансин. Ёш мутахассисларни стажер ўқитувчи ва стажер тадқиқотчи лавозимларидаги мустақил илмий-педагогик фаолиятга тайёрлаш практикасини ташкил этиш яхшилансин ва кенгайтирилсин. Мақсадли аспирантурага танлаб олиш ва қабул қилиш тартиби қайта кўриб чиқилсин. Аспирантларнинг стипендияси оширилсин, уларнинг уй-жой, маиший шароитлари тўғрисида ғамхўрлик кучайтирилсин.

Етакчи олий ўқув юртларининг, академия ва тармоқ илмий муассасалари ҳузурида докторантура ташкил этиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин. Уларга ижодий ютуқларга эришган ва танлаб олинган темаси юзасидан етарлича илмий асосга эга бўлган фан кандидатлари юборилсин.

Назарий ва амалий қайта тайёрлашни қўшиб олиб бориш асосида ўқитувчилар малакасини оширишни ташкил этишни анча яхшилаш ва унинг таъсирчанлигини ошириш керак. Ўқитувчиларнинг халқ хўжалиги тармоқларида мутахассислар лавозимларидаги узоқ муддатли (1—2 йиллик) стажировкаси, уларнинг ишлаб чиқариш вазифаларини ҳал қилишда бевосита қатнашиши кўзда тутилсин.

Ўқитувчиларнинг сиёсий таълимига, уларнинг марксизм-ленинизм назарияси, КПСС сиёсати актуал проблемаларини ўрганишларига эътибор кучайтирилсин, методология семинарларининг иши активлаштирилсин.

Илмий даражалар ва илмий унвонлар беришнинг мавжуд тартиби такомиллаштирилсин. Профессор ва доцент унвонлари бериш тўғрисидаги масалаларни ҳал этиш СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигига топширилсин.

Илмий-педагог ходимларнинг конкурс бўйича қайта сайланиш системаси жорий этилсин, уларнинг педагогик ва илмий малакасига, ғоявий-маънавий қиёфасига, мутахассислар тайёрлаш ва тарбиялашга қўшаётган реал ҳиссасига нисбатан талабчанлик кучайтирилсин. Олий мактабларнинг раҳбарларига зарур ҳолларда ўқитувчилик лавозимига талабгор конкурсга мувофиқ сайлангунга қадар бир йиллик синов муддатини белгилаш ҳуқуқи берилсин. Олий мактабларнинг илмий-педагогик коллективларида ташаббускорлик ва ижодкорлик, юксак интизом, ўзаро талабчанлик ва принципиаллик вазияти, қолоқлик, эскилик, ошна-оғайнигарчилик кўринишлари ҳамда бошқа салбий кўринишларга қарши кураш вазияти қарор топтирилсин.

Яқин йиллар мобайнида Сибирь, Шимол ва Узоқ Шарқдаги янги олий ўқув юртларини малакали ўқитувчи кадрлар билан таъминлаш лозим. Етакчи профессор-ўқитувчилар коллективлари ана шу олий ўқув юртларига ҳар томонлама, шу жумладан таълим-тарбия жараёнини такомиллаштиришда ва илмий тадқиқотларни ташкил этишда бевосита қатнашиш учун тажрибали илмий педагог ходимларни командировка қилиш йўли билан ёрдам беришлари лозим.

Халқ хўжалигининг йирик мутахассисларини ва илмий институтларнинг ходимларини педагогика ишларига кенг жалб этиш учун шарт-шароитлар яратилсин. Уларнинг кадрлар тайёрлашда ва улар малакасини оширишда қатнашишини рағбатлантирадиган меҳнатга ҳақ тўлаш тартиби белгилансин. Умумилмий фанларнинг кафедралари университет маълумоти бўлган мутахассислар билан мустаҳкамлансин.

Профессор-ўқитувчилар состави лавозимларининг номенклатураси таълим жараёнининг ҳозирги талабларига мувофиқ ҳолга келтирилсин. Олий ўқув юртлари ходимларининг иш ҳақи оширилсин, ўқитувчилик меҳнатини моддий рағбатлантириш кучайтирилсин. Олий мактаблар профессорлари ва доцентларининг пенсия таъминотини ошириш чоралари кўрилсин. Профессор-ўқитувчи кадрларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини, уларга медицина ва санаторий-курорт хизмати кўрсатишни яхшилашга доимо эътибор берилсин. «Иттифоқдош республикада хизмат кўрсатган олий мактаб ходими» фахрий унвонини жорий этиш мақсадга мувофиқдир.

VIII. Мутахассислар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлашда олий мактабнинг ролини кучайтириш

Ҳозирги фан-техника революцияси шароитида, илмий билимлар, техника ҳамда технология тез эскириб ва янгиланиб бораётган бир шароитда мутахассисларнинг олий мактабдан кейинги ялпи таълими объектив равишда биринчи даражали вазифа бўлиб қолмоқда. Янги асосда кадрларни қайта тайёрлаш ва профессионал ўстириш ягона давлат системасини ташкил этиш керак. Уларнинг малакасини вақти-вақти билан (амалда эса онда-сонда) оширишнинг мамлакатда таркиб топган тартибидан улар билимини узлуксиз, оператив равишда тўлдириб туриш ва янгилаш системасига ўтиш зарур. Ҳар бир ходим кун, ҳафта, ой ва йилнинг муайян бир вақтини малака оширишга, фан, техника, маданият ва илғор тажрибанинг замонавий ютуқларини эгаллашга бағишлаши қатъи қоида бўлиб қолиши керак.

Шу мақсадда бирлашмалар, муассасалар, корхоналарда, барча ташкилотларда мутахассисларга узлуксиз таълим беришнинг доимий ишлайдиган турли формаларини ташкил этиш, уни ҳар қандай меҳнат коллективининг самарали фаолиятини таъминлашнинг ғоят муҳим шарти деб билиш керак. Шу билан бир қаторда ҳар бир мутахассис камида ҳар беш йилда бир марта асосан ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда махсус ўқув юртларида уч ойгача муддат билан ўзининг профессионал билимини тубдан янгилашига эришиш лозим. Бундан ташқари ишлаб чиқаришдаги заруратга қараб мутахассислар ва раҳбар кадрлар қайта тайёргарликдан ўтишини таъминлаш зарур.

Ҳозирги талабларга мувофиқ ўқув юртларининг, шу жумладан тармоқ, тармоқлараро ўқув юртлари ва регионлардаги ўқув юртлари давлат шохобчасини зарур миқёсларда ривожлантириш ва тартибга солиш керак бўлади. Мазкур шохобча конкрет масалалар юзасидан мустақил билим олиш эҳтиёжлари ва консультациялардан бошлаб турдош ихтисосларни эгаллагунча кадрларни ўқитишга доир жуда хилма-хил талаб-эҳтиёжларни қондириши лозим. Халқ хўжалиги тармоқларида ўқув марказлари ва мактабларга, малака ошириш факультетлари ва институтларига эга бўлиш ҳаётий заруратдир. Ходимларнинг билимларини янгилаш борасидаги кўп қиррали ишларни мувофиқлаштириш ва ташкил этиш учун ҳар бир тармоқда малака ошириш бош институтини очиш мақсадга мувофиқдир. Уларнинг фаолияти илмий-техника ахбороти хизматларининг иши билан қўшиб олиб борилишини таъминлаш керак.

Мутахассисларни қайта тайёрлаш ишида олий мактабнинг ролини ошириш, унинг илмий педагог кадрларидан яна ҳам тўлиқроқ фойдаланиш — умумдавлат аҳамиятига молик вазифадир. Министрликлар ва идоралар билан кооперациялашган ҳолда олий ўқув юртлари ҳузурида асосан фан ва техниканинг янги йўналишлари бўйича мутахассислар малакасини ошириш ҳамда уларни қайта тайёрлаш тармоқлараро ва тармоқ ўқув марказлари, институтлари ва факультетлари ташкил этилсин. Олий ўқув юртлари ҳузурида муайян программа бўйича билим олиш, компьютер техникасини эгаллаш маҳорати ва кўникмасини орттириш, чет тилларни ўрганиш ва шу кабиларни истовчи гражданлар учун хўжалик ҳисобидаги курсларни ташкил этиш практикаси жорий этилсин. Малакасини мустақил ошираётган кадрлар билан ишлашни тартибга солиш мақсадида олий ўқув юртлари ҳузурида консультациялар бериш ва уларнинг билим савиясини контрол қилиш учун махсус хизматлар (бўлимлар) ташкил этилсин.

СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги узлуксиз малака ошириш бутун системасига таълим мазмуни, шу типдаги ўқув юртларини ривожлантириш, қайси идорага бўйсунишидан қатъи назар, уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича ташкилий-методик раҳбарликни ҳамда давлат йўли билан инспекция қилишни кучайтириши зарур.

Аттестацияни малака ошириш натижаларига бевосита боғлиқ қилиб қўйиш асосида, кадрларнинг шахсий масъулияти ва манфаатдорлигини ошириш, мутахассисларнинг ишчанлик фазилатларини ўстириш ва шу аснода иш ҳақи даражасини белгилаб бориш муҳимдир. Малака оширишнинг барча турлари ва формалари мутахассиснинг малака аттестатида акс эттирилиши керак.

Шу билан бир қаторда кадрларнинг ишлаб чиқариш, шунингдек ноишлаб чиқариш соҳаларидаги янги вазифаларни ҳал этишга тайёргарлик даражаси ва улар ўз вақтида тайёрланиши, малака ошириш системасининг барча бўғинлари самарали ишлашида зарур шароитлар яратилиши учун министрликлар ва идораларнинг, корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар раҳбарларининг масъулиятини анча ошириш зарур. Малака ошириш системасининг иши мамлакатни, халқ хўжалиги тармоқларини, бирлашмалар ва корхоналарни иқтисодий ва социал ривожлантириш планларини муваффақиятли бажариш вазифаларига бўйсундирилсин.

Фан, техника ютуқларини, илғорлар тажрибасини муттасил ва тез эгаллаб олиш ҳар бир мутахассис учун нормал ва ҳаётий эҳтиёж бўлиб қолиши керак. Давлат барча гражданларга узлуксиз таълим ягона системасини яратиш ҳамда ривожлантириш негизида уларнинг малакасини муттасил ошириш учун қулай шароитларни таъминлаш вазифасини ўз зиммасига олади. Олий мактаб ана шу система марказида бўлиб, у мактабгача тарбия муассасаларидан бошлаб олий ўқув юртларигача юқори малакали ўқитувчи кадрлар тайёрлаш учун масъулдир, мутахассисларни фундаментал асосдаги таълим билан бир қаторда олинган билимларни янгилаш кўникмалари билан қуроллантириши, малака оширишнинг барча формаларига ўз таъсирини кучайтириши керак.

IX. Олий ва ўрта махсус мактабни техника билан қайта таъминлаш — унинг фаолияти самарадорлигини оширишнинг зарур шарти

Таълим-тарбия жараёни вазифалари мураккаблашаётганлиги, илмий тадқиқотлар ривожланаётганлиги олий ва ўрта махсус мактабнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш комплекс масалаларини тубдан ҳал этишни талаб қилади. Бу соҳага аниқ мақсадни кўзлаб зарур ресурслар, шу жумладан тегишли тармоқ министрликлари ва идораларининг маблағларини анча ошириш ҳисобидан зарур ресурслар ажратишни таъминлаш керак. Олий ва ўрта махсус ўқув юртларини ривожлантиришга ажратилаётган маблағлардан оқилона ва тўлиқ фойдаланишга эришилсин. Шу билан бир қаторда студентларни ўқитишда бирлашмалар, илғор корхоналар, илмий муассасаларнинг замонавий базасидан янада активроқ фойдаланиш йўли оғишмай амалга оширилиши керак.

Олий ўқув юртлари ва техникумларнинг ўқув-лаборатория майдонлари белгиланган нормативларга етказилсин, муҳтож бўлган ўқувчилар, тингловчилар ва аспирантлар ётоқхоналар билан таъминлансин. Бунинг учун жами саҳни тахминан 18 миллион квадрат метр бўлган ўқув-лаборатория бинолари, шунингдек студентлар ва аспирантлар учун 630 минг ўринли ётоқхоналар қуриш зарур. Ҳар бир студентга мустақил ўқув ишлари, маданий савиясини ошириши, физкультура ва спорт билан шуғулланиши учун зарур шароит яратилсин. Профессор-ўқитувчилар состави учун уй-жойлар қурилсин. Олий ўқув юртлари студентлари ва ўқитувчиларига маиший хизмат кўрсатиш замонавий даражада ташкил этилсин.

Олий ўқув юртларининг ўқув-илмий комплексларини, студентлар шаҳарчаларини лойиҳалаш яхшилансин, уларда ихтисослашган социал-маиший, маданий, спорт объектлари ва иншоотлари қуриш кўзда тутилсин. Архитектура-планлаштириш ечимлари шаҳарсозликнинг энг юксак эстетик талабларига мос бўлиши зарур.

Министрликлар ва идораларнинг планларида халқ хўжалиги тармоқлари олий мактабга берадиган маблағлар ҳисобига олий ўқув юртлари биноларини қуришга оид лойиҳа-қидирув ва қурилиш-монтаж ишларига лимитлар ажратиш кўзда тутилсин.

Олий ва ўрта махсус ўқув юртларини лаборатория асбоб-ускуналари, кўргазмали

X. Мамлакатда олий ва ўрта махсус таълимни бошқаришни такомиллаштириш

Кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш системасига марказлаштирилган тартибда раҳбарлик қилишни яхшилаш, бу ишни ўқув юртларини бошқарув демократик асосларини, мустақиллиги ва ижодий ташаббускорлигини кенгайтириш, ўқувчи-ёшларга таълим ва тарбия беришнинг барча масалалари учун уларнинг масъулиятини кучайтириш билан боғлиқ ҳолда олиб бориш — даврнинг қатъи талабидир.

Мутахассисларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга оширишда СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигининг ролини анча кучайтириш, унинг диққат-эътиборини олий ва ўрта махсус таълимни ривожлантиришнинг туб масалаларини ҳал этишга қаратиш, ҳуқуқларини кенгайтириш лозим; тўла даражада қуйидагилар таъминлансин:

мамлакат ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантириш тенденциялари ва суръатларини ҳисобга олиб, олий ва ўрта махсус таълимни узоқ муддатли прогнозлари, перспектив ва жорий планлаштиришнинг юксак сифати ва илмий жиҳатдан асосланган бўлишини таъминлаш керак. Шу асосда олий ўқув юртларини ихтисослаштиришни чуқурлаштириш, кооперацияни кенгайтириш ҳамда кадрларга таълим беришда ўзини оқламаган параллелизмни бартараф этиш, мутахассисликлар номенклатураси ва таълим мазмунини мунтазам такомиллаштириш таъминлансин;

кадрларни ўқитиш ва қайта тайёрлаш савиясини, илмий ечимлар самарадорлигини ошириш манфаатларини кўзлаб, олий мактабнинг ишлаб чиқариш ва фан билан алоқасидан самарали фойдаланиш таъминлансин, СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги давлат планлари доирасида турли министрликлар ва идораларга бўйсунувчи олий ўқув юртларида мутахассислар тайёрлаш ва илмий тадқиқотлар ўтказиш кўламини тармоқлар ана шу мақсадларга ажратаётган маблағларнинг миқдорини ҳисобга олган ҳолда тартибга солиб туришни амалга оширсин;

методик бирлашмалар орқали ўқув юртлари тармоқ группаларига СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигининг таъсирини кучайтириш йўли билан ҳамда олий мактаб регионал марказлари орқали шаҳар ва иқтисодий районларда бу ўқув юртлари фаолиятини мувофиқлаштириб, мамлакатдаги олий ва ўрта махсус ўқув юртларига илмий-методик раҳбарлик қилиш самарадорлигини ошириш таъминлансин. СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги контрол қилиб бориш вазифаларини ҳамда таълим сифатини давлат йўли билан инспекция қилишни кучайтириши, олий ўқув юртларида аттестацияни жорий этиши лозим. Шунингдек, илмий-педагогик ва раҳбар кадрларни танлаш ҳамда жой-жойига қўйишда СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигининг таъсирини кучайтириш, олий ўқув юртлари қайси идорага бўйсунишидан қатъи назар уларнинг ректорларини тайинлаш ва ишдан бўшатишда мазкур министрликнинг ҳуқуқларини кенгайтириш лозим.

Илғор олий ўқув юртлари базасида бир-бирига яқин мутахассисликлар группаси бўйича СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигининг ўқув-методик бирлашмалари тузилиши ўқув юртларини бошқаришнинг илмий асосларини кучайтириши керак. Ўқув жараёнида фан ва техника тегишли тармоқлари тараққиётининг энг муҳим манфаатлари ҳамда тенденцияларини мунтазам акс эттиришда ана шу бирлашмалар олий ўқув юртларига ёрдам беради. Улар олимларнинг куч-ғайратларини ўз соҳасида энг муҳим илмий-тадқиқот ишларини ўтказишга қаратишда, мазкур профилдаги ўқитувчилар ва мутахассислар малакасини ошириш ва қайта тайёрлашни ташкил этиш ҳамда илмий-методик жиҳатдан таъминлашда кўмаклашадилар.

СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги регионал марказлари фаолияти ректорлар ва ўрта махсус ўқув юртлари директорлари кенгашларининг мамлакатда тўпланган ижобий иш тажрибасига асосланади. Ўқув-методик ва тарбиявий ишлар соҳасида илғор тажрибаларни умумлаштириш ва оммалаштиришни, территориал тематик бобида олий ўқув юртлари илмий-тадқиқот фаолиятини мувофиқлаштириб боришни, регионлардаги корхоналар ва ташкилотларга илмий-техникавий ёрдам беришни ана шу марказлар зиммасига юклаш мақсадга мувофиқдир. Бундай марказларда олий ўқув юртлариаро ўқув-илмий бўлинмалар, ҳисоблаш марказлари, кутубхоналар, полиграфия базаси, экспериментал-ишлаб чиқариш корхоналари, ремонт-қурилиш ташкилотлари, медицина, уй-жой ва маданий-маиший хизмат муассасалари ташкил этиш кўзда тутилсин.

Олий ўқув юртларида таълим-тарбия жараёнининг ташкил этилиши даражаси, тегишли малакадаги илмий-педагогик кадрлар ҳамда тегишли моддий-техника базаси мавжудлиги юзасидан вақти-вақти билан аттестация ўтказиб туриш мазкур олий ўқув юртида мутахассисликлар номенклатурасини ҳамда мутахассислар тайёрлаш ҳажмини тартибга солиб туришга асос қилиб олиниши лозим. Аттестация натижаларига қараб, кадрларга узайтирилган муддатда чуқур таълим бериш, шунингдек, ўқитувчиларнинг малакасини оширишни бажариш ҳуқуқи ва имконини берадиган олий ўқув юртлари аниқлансин. Олий ўқув юртларини йириклаштириш йўли билан мутахассисларга таълим беришни аста-секин марказлаштиришни таъминлаш, олий ўқув юртлари тармоғини тартибга келтириш лозим бўлади.

Олий ўқув юртлари ҳуқуқлари ва масъулиятини кенгайтириш, улар фаолиятини икир-чикиригача белгилашга барҳам бериш, расмиятчилик ва қоғозбозликни бартараф этиш йўлини ўтказиш лозим. Олий ўқув юртлари ва факультетларни бошқариш структураси такомиллаштирилсин, таълим жараёнини планлаштириш ва унга илмий-методик раҳбарлик қилишни таъминлайдиган бўлинмалар мустаҳкамлансин.

Ўз қарамоғида олий ва ўрта махсус ўқув юртлари бўлган тармоқ министрликлари ва идоралар уларга раҳбарлик савиясини ва таъсирчанлигини жиддий равишда ошириб, таълим-тарбия ва илмий-ишлаб чиқариш фаолияти мустаҳкам алоқасини тўла таъминласинлар, айни пайтда таълим бериш ҳамда илмий тадқиқотларни ўтказишга тор маҳкамачилик билан прагматик ёндашув кўринишларини тугатсинлар. Фан-техника тараққиёти манфаатларини кўзлаб, ўқув юртлари ва корхоналарнинг кадрлари ҳамда моддий-техника имкониятларини уйғун равишда бирлаштириш негизида ҳар бир олий ўқув юрти тармоқнинг чинакам ўқув-илмий-ишлаб чиқариш комплекси сифатида шаклланиши тезлаштирилсин.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари республикага бўйсунувчи олий ва ўрта махсус ўқув юртларига раҳбарликни жиддий равишда яхшилашлари зарур. Мутахассислар тайёрлашда республикалараро кооперацияда иштирок этиб, ўзларига бўйсунувчи олий ўқув юртлари ва техникумларнинг фаолиятини республика ва территориал халқ хўжалиги комплексларини кадрлар билан таъминлаш вазифаларини муваффақиятли ҳал этишга қаратсинлар. Ўқув юртларининг ўқув-лаборатория базаларини мустаҳкамлаш учун республиканинг манфаатдор министрликлари ва идоралари куч-ғайратлари бирлаштирилсин.

Ҳар бир олий ўқув юрти, техникум, билим юрти аҳволи ва фаолиятини қисқа муддат ичида аниқлаб чиқиш, унинг илмий-педагогик потенциалини, манфаатдор тармоқлар билан баҳамжиҳат ҳаракат қилишда уларнинг роли ва ўрнини тўғри баҳолаш, олий ва ўрта махсус мактабни қайта қуриш вазифаларидан келиб чиқадиган конкрет чора-тадбирларни белгилаш — олий ва ўрта махсус ўқув юртлари барча бошқарув органларининг биринчи навбатдаги вазифасидир.

Мутахассислар тайёрлаш юзасидан халқ хўжалиги планлари тузишни яхшилаш, кадрларга бўлган эҳтиёжни аниқлаш учун министрликлар, идоралар, корхоналар масъулиятини ошириш керак. Иқтисодий ва социал тараққиётнинг давлат, республика ва тармоқ планларида мутахассислар, илмий ва илмий-педагогик ходимлар тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш юзасидан топшириқлар кўзда тутилсин. СССР Госплани, СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги манфаатдор министрликлар ва идоралар билан биргаликда энг муҳим давлат программаларини: Озиқ-овқат, Энергетика, Машинасозлик программаларини; Халқ хўжалигини химиялаштириш программасини; электрон-ҳисоблаш техникаси ва автоматлаштирилган системалар яратиш, ишлаб чиқариш ва улардан фойдаланиш; Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш программасини, бошқа Умумиттифоқ програмаларини кадрлар билан комплекс таъминлашни амалга оширсинлар.

СССР Меҳнат ва социал масалалар давлат комитети халқ хўжалигида мутахассислардан фойдаланишни давлат йўли билан инспекция қилишни кучайтирсин, бу фаолиятда олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг бошқарув органлари кенг иштирок этиши таъминлансин. Кадрлардан ноўрин фойдаланишга йўл қўяётган идоралар ва корхоналарга иқтисодий ва ижтимоий таъсир ўтказиш воситаларидан актив фойдаланилсин.

* * *

Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка ва область партия комитетлари ўқув юртларига партиявий раҳбарликни яхшилаб, раҳбар ва илмий-педагогик кадрларни танлаш ҳамда жой-жойига қўйишда, коллективларда юксак принципиаллик ва чинакам ижодкорлик муҳитини вужудга келтиришда бу ўқув юртлари бошланғич партия ташкилотларининг ролини ва жавобгарлигини оширсинлар. Ўқитувчилар, илмий ходимлар ва студент ёшлар орасида партия аъзолари сафини кўпайтириш йўли ўтказилсин, олий ўқув юртлари ва техникумлар фаолиятининг туб масалалари: ўқув-тарбия ишларини такомиллаштириш, илмий тадқиқотлар самарадорлигини ошириш, моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, илмий-педагогик кадрлар малакасини ошириш, мутахассислар тайёрлаш сифати учун уларнинг масъулиятини кучайтириш масалаларининг ҳал этилиши диққат-эътибор билан доимий партия контроли остига олинсин.

Олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, малака ошириш ва кадрларни қайта тайёрлаш институтлари ҳамда факультетлари фаолиятига касаба союз, комсомол ташкилотларининг, совет ва хўжалик органларининг эътибори кучайтирилсин.

Халқ маорифини ривожлантириш ва такомиллаштириш — Коммунистик партия ва Совет давлатининг бунёдкорлик фаолияти асосий йўналишларидан бири, ҳозирги босқичда кадрлар сиёсатининг бош масаласидир.

Қайта қуриш жараёнида қўлга киритилган энг яхши ютуқларни, профессионал таълим социалистик системаси принципиал негизларини мустаҳкамлаш керак. Шу билан бирга уни янада ривожлантириш йўлидаги барча ғовларни бартараф этиш, ижод ва ташаббускорлик учун кенг имконият яратиб бериш, совет жамиятини ривожлантиришда, унинг иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий потенциалини ўстиришда, мамлакат мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашда олий ва ўрта махсус мактаб, кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш системаси қўшадиган ҳиссани кўпайтириш зарур.

Олий ва ўрта махсус мактабни қайта қуриш умумдавлат кўламидаги катта тадбир бўлиб қолиши лозим. Белгиланаётган тадбирларнинг кўп қиррали ва чуқур эканлигини ҳисобга олиб, уни босқичма-босқич амалга ошириш мақсадга мувофиқдир. Қайта қуришни КПСС XXVII съезди олға сурган иқтисодий, социал ва ташкилий-бошқарув вазифаларини ҳал этиш билан мустаҳкам боғлиқ ҳолда амалга ошириш керак.

Мукофотлар топширилди

31 май куни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида Давлат мукофотлари топширилди.

Фарғонадаги электр тармоқлари корхонасининг навбатчи электр монтёри У. Абдусатторов, В. И. Ленин номидаги Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг экскаватор машинисти Е. И. Баранцов, СССР 50 йиллиги номли Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинати штабиклар пайвандчиси Г. Матказиев, «Средазуголь» ишлаб чиқариш бирлашмаси 9-шахтаси тозалаш забойи кон ишчиларининг бригадири А. П. Романюк ўн биринчи беш йиллик топшириқларини ва қабул қилинган социалистик мажбуриятларни бажаришда эришган муваффақиятлари учун Ленин ордени билан тақдирландилар.

В. И. Ленин номли Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг проходкачиси Р. С. Алимов, ВЛКСМ 40 йиллиги номли Ангрен ГРЭСи буғ қозонининг катта машинисти Э. Алматов, «Андижаннефть» нефть-газ қазиб чиқариш бошқармаси кон-қудуқлар ер ости ремонти оператори И. Эргашев, СССР 50 йиллиги номли Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатининг директори П. С. Мақсудов, «Ангренский» кўмир разрезининг экскаватор машинисти Л. Мирсаитов, Тошкент ГРЭСи энергетика блокининг машинисти С. С. Орлов, «Ўзбекгеофизика» бирлашмаси партиясининг катта геофизиги В. А. Рзаева, Фарғона гидрогеология экспедицияси участкасининг бошлиғи А. М. Рухленко, В. И. Ленин номли Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг кон бошлиғи А. И. Шабанов, Қоровулбозор нефть-газ қидириш экспедициясининг пармаловчиси А. Эшонқулов Октябрь Революцияси орденига сазовор бўлдилар.

Республика халқ хўжалиги турли тармоқларининг ишлаб чиқариш илғорларидан катта бир группасига СССР орден ва медаллари топширилди. Халқ зиёлилари вакилларидан бир группаси Ўзбекистон ССР фахрий унвонлари берилганлиги тўғрисидаги гувоҳномаларни, кўкракка тақиладиган тегишли нишонларни, шунингдек, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқларини олди. Мукофотларни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. П. Романовский топширди. (ЎзТАГ).

СОВЕТ ҲУКУМАТИНИНГ БАЁНОТИ

Кейинги кунларда НАТОнинг ҳарбий органлари АҚШда химиявий қуролнинг янги туркуми — бинар қуроли ишлаб чиқарила бошланишига ижозат берувчи қарорлар қабул қилди. НАТОнинг ҳаракатлари химиявий қуролсизланишга эришиладими ёки йўқми деган масалани жуда ўткир қилиб қўймоқда.

Совет Иттифоқи учун бу масаланинг жавоби ҳамиша бир хил бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда: одамларни ёппасига қирғин қилишнинг ваҳшиёна воситаси бўлмиш химиявий қурол батамом таъқиқланиши ва ҳеч сўзсиз йўқ қилиниши лозим. Сиёсий қарорлар, контрол қилинадиган халқаро шартномалар ана шу мақсадга эришишнинг бирдан-бир йўлидир. Бу эса биринчи навбатда шу хусусда кўп томонлама конвенцияни ишлаб чиқиш борасидаги куч-ғайратларни активлаштириш зарурлигини билдиради. БМТ Бош Ассамблеяси неча марталаб мана шунга даъват этган ва ўтган йил ноябрида Женевада СССР билан АҚШ раҳбарлари шу ҳақда шартлашиб олган эдилар.

Совет Иттифоқи айни шундай иш тутмоқда. М. С. Горбачевнинг шу йил 15 январдаги Баёнотида олға сурилган, сўнгра эса қуролсизланишга бағишланган конференцияга кенгайтирилган ҳолда тақдим этилган Совет Иттифоқининг ушбу масалага доир янги таклифлари шу асрнинг охиригача химиявий аслаҳахоналарни ва уларни ишлаб чиқариш учун саноат базасининг ўзини батамом тугатишни таъминлаш имконини беради. Химиявий қуролсизланишнинг бутун жараёни устидан қатъий назорат, жумладан жойларнинг ўзида халқаро текширишлар ўрнатилган бўлур эди. Бу таклифлар бошқа кўпгина давлатларнинг, шу жумладан АҚШнинг ҳам позицияларини эътиборга олади ва химиявий қуролни таъқиқлаш тўғрисидаги халқаро конвенцияни ишлаб чиқиш ҳақидаги музокараларда иштирок этаётган амалдаги барча қатнашчиларнинг фикрича ноилож бўлиб кўринган бир қанча вазиятларни, шу жумладан контролга доир вазиятларни ҳам бартараф этиш имконини беради.

Совет Иттифоқи оралиқ тадбирлари сифатида Марказий Европада ва Болқон ярим оролида химиявий қуролдан ҳоли зоналарни вужудга келтириш тўғрисидаги таклифларни қўллаб-қувватлайди ҳамда АҚШ ҳам уларнинг статусини гарантиялашга тайёр бўлган тақдирда у ҳам худди шундай қилишга тайёрдир. СССР ўз иттифоқчилари билан биргаликда Европани химиявий қуролдан батамом ҳоли қилишни ёқлаб чиқди. У ўзининг амалий сиёсатида химиявий қуролни ҳеч кимга бермаслик ва уни бошқа давлатларнинг территориясида жойлаштирмаслик принципларига ҳамиша қатъий амал қилиб келди.

Хўш, бунга Вашингтон қандай жавоб қайтармоқда? АҚШ сўзда химиявий қуролсизланишни ёқлаб чиқиб, амалда эса НАТОдаги бошқа бир қанча мамлакатлар, жумладан ГФРнинг кўмаги билан бутунлай бошқача йўналишда ҳаракат қилмоқда. Бинар қуролини ишлаб чиқара бошлаш тўғрисида НАТОда қабул қилинаётган қарорлар аслида бутун инсониятга химиявий хавф-хатар сақлаб қолинишинигина эмас, балки кучайишини ҳам бир неча йил олдиндан программалаштириб қўяди.

Мана шу қарорлар, химиявий қуролни йўқ қилиш вазифасига хилоф бўлиб, олий даражада Женевада эришилган Совет—Америка аҳдлашувларига зиддир ва улар қуролсизланишга бағишланган конференцияда шундай қуролни таъқиқлаш тўғрисидаги конвенция келишиб олинаётганлигига жиддий зиён етказмаслиги мумкин эмас. Бу қарорлар, уларни қўллаб-қувватлаётган кимсаларнинг қурол-яроғларни чеклаш, қуролсизланиш ва халқаро ишончни мустаҳкамлаш кераклиги тўғрисида айтаётган гапларининг самимийлигига чуқур шубҳа билан қарашга мажбур этади.

НАТОнинг химиявий қайта қуролланиш программаси Европага айниқса ҳалокатли оқибатлар келтиради. Ажал уруғини сочувчи ғоят хилма-хил қурол-яроғларнинг барча турлари бусиз ҳам Европада тўлиб тошган. АҚШда бинар қуроли ишлаб чиқарила бошлашидан уни НАТОга аъзо бўлган Ғарбий Европа давлатларининг территорияларида жойлаштирилишигача атиги бир қадам, холос. Иш янги химиявий қуролларни гўё Қўшма Штатларнинг ўзидагина, яъни Пентагон уларни қўлланишни планлаштирмаётган жойнинг ўзидагина тўплаб қўйиш билан чекланиб қолиши мумкин, деб ўйлаётган кимсалар жуда янглишадилар.

Совет ҳукумати НАТОнинг химиявий қайта қуролланиш режаларини қатъиян қоралайди. У ана шу режалар Европада ва бутун дунёда тинчлик иши учун ниҳоятда хатарли эканлигига АҚШ ҳамда Шимолий Атлантика блокига аъзо бўлган бошқа давлатлар, Европадаги барча мамлакатлар ҳукуматларининг эътиборларини яна бир бор қаратишни ўз бурчи деб ҳисоблайди. Халқлар бинар қуроли ва бошқа ҳар қандай химиявий қурол «йўқолсин» деб айтишлари керак.

АҚШ ва унинг иттифоқчилари ҳақиқатан ҳам химиявий қуролсизланишдан манфаатдор бўлсалар, у ҳолда улар буни амалий ишлар билан, музокаралар столи атрофида тасдиқлашлари лозим. Химиявий қуролланиш пойгасининг янги даврасини бошламаслик керак. Ҳозир бунинг учун энг қулай пайт келган.

Совет Иттифоқи ўзаро мақбул ва самарали контрол қилинадиган аҳдномага эришиш учун ўзига боғлиқ бўлган барча зарур ишларни қилишга тайёрдир. Ақлидрок химиявий телбалик устидан тантана қилиши лозим.

СОВЕТ ҲУКУМАТИНИНГ БАЁНОТИ

Қўшма Штатлар ҳукумати шундай бир қадам қўйдики, у Америка ҳозирги ташқи сиёсий йўлининг моҳиятини яна бир бор жуда яққол кўрсатади. Бу йўл қуролланиш пойгасини бутун чоралар билан авж олдиришга, космик фазони ҳарбийлаштиришга, халқаро кескинликни кучайтиришга қаратилгандир.

Президент Рейган шу йил 27 майда стратегик ҳужум қуролларини чеклаш тўғрисидаги Совет—Америка шартнома ҳуқуқий ҳужжатлари—1972 йилги муваққат битимга ва 1979 йилги СҚЧ-2 шартномасига бундан буён риоя этишдан АҚШнинг амалда воз кечишини эълон қилди. У келгусида Америка стратегик кучларининг қурилишига тааллуқли қарорларни қабул қила туриб, АҚШ СҚЧга оид битимларда кўзда тутилган чеклашларга амал қилмайди, деди.

Шундай қилиб, Совет Иттифоқи огоҳлантирган нарса рўй берди. АҚШ маъмурияти стратегик қуролларни чекловчи шартномалар ва битимларга нисбатан ўзининг эҳтимол тутилган ҳаракатлари барча вариантларидан айни шундай қуролларни чеклаш ва қисқартириш жараёни пойдеворига путур етказадиган вариантни қабул қилди. Вашингтон ўзининг қурол-яроғлар программасини мўътадил қилиши керакми, ёки контролсиз қуролланиш пойгаси учун имкониятларни очиб қўйиш керакми, деган икки йўлдан бирини танлаб олиш чоғида кейинги йўлни афзал кўрди. Президентнинг қарори Американинг ҳозирги раҳбарлари ядровий қуролланиш пойгасини тийиб турувчи ва шу тариқа янги аҳдномалар тузиш учун шарт-шароитлар яратувчи шартнома системасини бузиш ишида ғоят хатарли чорага қўл урганликларини билдиради.

АҚШнинг СҚЧ-2 шартномасидан чиқиши конкрет равишда шу йилнинг охирига мўлжалланган эди. Ўшанда янги қурол-яроғларни, жумладан, қанотли ракеталари бўлган оғир бомбардимончи самолётларни кўплаб ишлаб чиқара бошлаш жараёнида АҚШ алоҳида-алоҳида мўлжал олдириладиган ажралувчи каллак қисмлари билан жиҳозланган стратегик элтувчи воситалар учун белгиланган 1320 талик чегарадан ошиб кетади. Президент АҚШ мана шу даражадан ошиб кетмаслик учун мавжуд қуролларнинг тегишли миқдорини кўчириб олмайди, деб тўғридан-тўғри айтди.

Аслини олганда, АҚШ маъмурияти ядро қуролларини кўпайтиришдан иборат ўзи қабул қилган кенг қамровли стратегик программани тўла ҳажмда амалга ошириш йўлига ўтди, бу программани СҚЧга доир битимлар доираси муайян даражада чеклаб турибди. АҚШ, жумладан, олисга учириладиган қанотли ракеталари бўлган Б-52 ва Б-16 бомбардимончи самолётларни кўплаб ишлаб чиқариш билан бир қаторда қитъалараро баллистик ракеталарнинг иккинчи янги типи — «Мижитмен» ракеталарини яратиш, «МХ» қитъалараро баллистик ракеталаридан яна 50 тасини жойлаштириш, «энг янги қанотли ракета» яратишни жадаллаштириш ниятидадир. Эълон қилинганидек, «самовий урушлар» программаси доирасида зарбдор космик қуролларни яратиш борасидаги ишлар ҳам давом эттирилади.

«Трайдент» типидаги 8-сув ости кемаси ишга туширилганлиги муносабати билан ракета ташувчи иккита «Посейдон» сув ости кемаси яқин вақт ичида кўчириб олиб кетилиши мўлжалланганлиги асло СҚЧ-2 шартномасининг қоидаларига риоя этиш истаги билан эмас, балки расмий равишда бюджет маблағларини тежаш мулоҳазалари билан изоҳланади.

Мана шуларнинг ҳаммасини Совет Иттифоқи битимларни «бузмоқда», деган ёлғон гаплар билан оқлашга уринмоқдалар. Аммо бундай даъволар бошдан-оёқ асоссиздир. Битимлар ҳеч қачон бузилгани йўқ ва бузилмаяпти. АҚШ ҳукуматига ҳам бу нарса яхши маълум. Совет томони мавжуд шартномалардаги чеклашларга хилоф бўлган Американинг ҳар бир янги ҳарбий программаси жорий этилиши билан Вашингтоннинг Совет Иттифоқи шаънига уйдирма айбларни қўйиш йўлидаги уринишларини неча марталаб фактлар асосида фош қилган эди.

Қурол-яроғларни чеклаш соҳасидаги мавжуд шартномаларга СССРнинг принципиал ёндашуви маълум. Совет томони ўз зиммасига олган мажбуриятларини қатъий ва тўла ҳажмда бажарди ва бажариб келмоқда. Бунда у шунга асосланадики, СҚЧ-2 шартномасида кўзда тутилган мажбуриятларга ўзаро асосда риоя қилишни давом эттириш стратегик мувозанатни сақлаш ва хавфсизликни мустаҳкамлаш учун муҳим аҳамиятга эга бўлур эди.

Бироқ АҚШ маъмурияти бошқача мулоҳазаларга амал қилмоқда. У илгари ҳам СҚЧ-2 шартномасига путур етказиш учун кўп иш қилган эди. СҚЧ-2 шартномаси 70-йилларда ракета-ядровий қуролланиш пойгасини тўхтатиш, стратегик барқарорликни мустаҳкамлаш ишида СССР билан АҚШ ўртасидаги кўп йиллик ҳамкорликнинг натижаси бўлган эди. Аввалига, шартнома ратификация қилинмади, сўнгра Ғарбий Европада биринчи зарба уриш ракеталари — баллистик «Першинг-2» ва қанотли ракеталарни жойлаштириш ҳисобига шартнома қоидалари четлаб ўтилди, унинг айрим қоидаларидан чекиндилар, энди эса тўғридан-тўғри шартномадан воз кечдилар.

Мана шуларнинг ҳаммаси Америка маъмурияти ядровий ва космик қуролларга доир Женева музокараларида, шунингдек олий даражадаги янги Совет—Америка учрашуви қандай бўлиши кераклиги тўғрисидаги масалада нима учун шу қадар ноконструктив позицияда турганлигини яна ҳам равшанроқ кўрсатади. Айни вақтда бу ҳол ана шундай учрашувни ўтказиш учун Америка томони унда хавфсизлик соҳасидаги масалаларнинг лоақал бир-иккитаси юзасидан конкрет натижаларга эришишга тайёр бўлиши зарурлиги, шунингдек тегишли сиёсий вазият мавжудлиги хусусида совет позициясининг асосли эканлигини тасдиқлайди. Қўшма Штатлар дағдаға билан қўйган қадам буларнинг биронтасидан ҳам асло далолат бермаётганлиги равшан.

Шу нарса ҳам равшан бўлиши керакки, Совет ҳукумати Қўшма Штатлар стратегик ҳужум қуролларини чеклаш соҳасида эришилган битимларни бузаётганлигига лоқайд қараб турмайди. Америка томони бошқаларнинг хавфсизлигига путур етказиб, ўзи ҳарбий устунликка эришишга муваффақ бўламан, деган ҳеч қандай хом хаёлга бормаслиги керак.

АҚШ қурол-яроғларнинг белгиланган даражасидан ошиб кетиши ёки томонлар шу пайтгача риоя этиб келган мазкур битимларнинг бошқа асосий қоидаларини бошқача тарзда бузиши биланоқ Совет Иттифоқи 1972 йилги муваққат битим ва СҚЧ-2 шартномаси юзасидан тегишли мажбуриятлардан ўзини ҳоли, деб ҳисоблайди ҳамда ҳарбий-стратегик мувозанатнинг бузилишига йўл қўймаслик борасида зарур амалий чораларни кўради. Ана шу чоралар Қўшма Штатларнинг у ҳозирги вақтда ишлаб чиқаётган ва жанговар составга киритиш ниятида бўлган янги стратегик қуролларнинг асосий турлари бўйича устунликка эришиш имкониятини олишга йўл қўймайди.

Совет Иттифоқи социалистик ҳамдўстлик хавфсизлигини пухта таъминлаш соҳасида бундан буён ҳам барча чораларни кўраверади, халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш учун бундан буён ҳам барча зарур ишларни қилаверади.

ФУТБОЛ МАЙДОНЛАРИДА

МЕКСИКАДА бўлаётган футбол бўйича жаҳон биринчилигининг дастлабки ўйинларида қуйидаги натижалар қайд қилинди: Италия — Болгария—1:1, Бразилия — Испания—1:0, Франция — Канада—1:0.

* * *

СССР чемпионатининг биринчи лигасида иштирок этаётган Тошкентнинг «Пахтакор» командаси навбатдаги турда Хабаровскда маҳаллий армия спорт клуби билан учрашиб, 1:2 ҳисобида мағлубиятга учради.

* * *

ИККИНЧИ ЛИГА еттинчи зона коллективлари ўртасида ўтказилаётган СССР биринчилигида Халқободнинг «Соҳибкор» командаси турдан-турга муваффақиятли иштирок этиб, турнир жадвалидаги мавқеини яхшилаб олмоқда. Навбатдаги тур ўйинида соҳибкорчилар «Ёшлик» командасини 2:0 ҳисобида мағлубиятга учратдилар ва 16 очко билан иккинчи ўринга кўтарилдилар. Биринчи ўринни 18 очко тўплаган Фарғонанинг «Нефтяник» коллективи эгаллаб турибди. Шу турдаги қолган ўйинларда қуйидаги натижалар қайд қилинди. «Геолог» — «Янгиер» — 0:0, «Зарафшон» — «Шахтёр» — 3:1, «Хўжанд» — «Динамо» — 1:1, «Пахтакор» — «Олға» — 3:1, «Сурхон» — «Нефтяник» — 1:0, «Вахш» — «Автомобилист» — 0:0, «Олой» — «Косонсойчи» — 2:3, «Хива» — «Хоразм» — 3:0.

* * *

ФИЗКУЛЬТУРА коллективлари командалари ўртасида Ўзбекистон чемпионатининг 9-тур ўйинларида қуйидаги натижалар қайд қилинди: «Металлург» (Олмалиқ) — «Экспресс» — 2:2, РФОСММ — «Автомобилист» (Навоий) — 5:0, «Старт» — «Шаҳриҳончи» — 2:1, «Техник» — «Автомобилист» (Урганч) — 7:0, «Ёш куч» — «Металлург» (Бекобод) — 3:2, «Автомобилист» (Ғаллаорол) — «Трактор» —0:5, «Автомобилист» (Фарғона) — «Бетоншчик» — 3:2, «Чортоқ» — «Бинокор» — 1:1, «Гулистончи» — «Факел» — 2:0.

ҲУРМАТ ТАХТАСИ

Пилла етиштириш ва давлатга топшириш планларини бажарганликлари учун қуйидагилар область «Ҳурмат тахтаси»га ёзиладилар.

ЧИНОЗ РАЙОНИ

Энгельс номли колхоз (раиси Е. Шамсиев, партия ташкилотининг секретари Р. Ҳолбоев, касаба союз ташкилотининг раиси А. Абдуқодиров, комсомол ташкилотининг секретари У. Мусахонов, пиллачилик бўйича агротехник Т. Бекеев ўртоқлар).

«Партия XXIV съезди» совхози (директори Б. Йўлдошев, партия ташкилотининг секретари А. Қаршибоев, касаба союз ташкилотининг раиси Х. Абдулахатов, комсомол ташкилотининг секретари У. Бердиев, пиллачилик бўйича агротехник-бригадир М. Қосимова ўртоқлар).

БЕКОБОД РАЙОНИ

Ленин номли колхоз (раиси Ҳ. Бўриев, партия ташкилотининг секретари Ф. Ҳолиқулов, касаба союз ташкилотининг раиси М. Жўраев, комсомол ташкилотининг секретари О. Холмонов, пиллачилик агротехниги М. Алиқулова).

Коммунизм колхози раиси С. Холбеков, партия ташкилотининг секретари У. Элмуродова, касаба союз ташкилотининг раиси В. Кушманов, комсомол ташкилотининг секретари Б. Ҳолиқулов, пиллачилик агротехниги Ж. Худойберганова).

Навоий номли колхоз (раиси М. Саъдуллаев, партия ташкилотининг секретари А. Қурбонов, касаба союз ташкилотининг раиси Х. Қурбонов, комсомол ташкилотининг секретари М. Дўстбеков, пиллачилик агротехниги Э. Турсунбоев).

«Победа» колхози (раиси Б. Утамов, партия ташкилотининг секретари Х. Турдибоев, касаба союз ташкилотининг раиси П. Рисбоев, комсомол ташкилотининг секретари К. Бойжигитов, пиллачилик агротехниги Н. Худойқулов).

Ойбек номли совхоз (директори А. Икматов, партия ташкилотининг секретари А. Тиловов, касаба союз ташкилотининг раиси О. Давидов, комсомол ташкилотининг секретари Д. Бусинова, пиллачилик агротехниги Ш. Саидбоев).

ПИЛЛА—ДАВЛАТГА

ЯНА ИККИ РАЙОН МАРРАГА ЕТДИ

ҚИБРАЙ. Оржоникидзе районн пиллакорларининг шу кунгача уйган «кумуш тола» хирмонлари 160,3 тоннадан ошиб кетди. План 106,9 процент қилиб бажарилди.

«Қизил Ўзбекистон», «Коммунист», «Октябрь», «Маданият», «Правда» колхозлари, «ВЛКСМ 60 йиллиги» совхози пиллакорлари анча яхши натижаларга эришдилар. «Правда» колхозидан Р. Ёқубова, «Қизил Ўзбекистон» колхозидан Г. Тошбоева, «Маданият» колхозидан Н. Саримсоқова сингари ўртоқлар давлатга энг кўп пилла топширдилар.

КЕЛЕС. Тошкент районн қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари ҳам ғалаба рапортига имзо чекдилар. Улар шу кунгача тайёрлов пунктларига 166,1 тонна пилла етказиб бердилар. «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги», Навоий номли, «Ленин йўли» колхозлари, Абдураҳмонов номли, «Тошкент», «Ленинград» совхозлари пиллакорларининг меҳнати, айниқса, баракали бўлди.

ОЗУҚА ТАЙЁРЛАШНИ ТЕЗЛАШТИРАЙЛИК

ЗАРБДОР тармоқ чорвачиликдаги ишларнинг ривожи, гўшт, сут ва бошқа маҳсулотлар етиштиришнинг кўпайиши табиийки, озуқа базасининг мустаҳкамланиши, қишлов учун мўл-кўл сифатли ем-хашак жамғариб қўйилишига боғлиқдир. Шунинг учун ҳам чорвачилик —озуқадан бошланади деб бежиз айтмайдилар.

Ҳар бир хўжаликда зоотехника нормаларига мувофиқ озуқа запасига эга бўлиш тўғрисида шу кунларда ғамхўрлик қилиш ғоят муҳим вазифадир. Бунинг учун бедазорлар, маккажўхори ва бошқа озуқа экинлари парваришини кучайтириш, ҳар бир тадбирни агротехника қоидаларига қатъий риоя қилган ҳолда амалга ошириш талаб этилади. Бу хўжалик раҳбарлари, мутахассислар, агросаноат ходимлари зиммасига катта масъулият юклайди.

Дастлабки натижалар, текшириш якунлари шуни кўрсатмоқдаки, ем-хашак етиштиришга ихтисослаштирилган, хўжалик ҳисоби, пудрат асосида ишлайдиган бригадалар, звенолар шуғулланаётган жойларда бирмунча яхши натижаларга эришилмоқда. Урта Чирчиқ районидаги Ким Пен Хва номли колхознинг А. Абдусатторов, Пискент районидаги Охунбобоев номли колхоздан Ўктам Тўрақулов ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг иш тажрибаси бунга мисол бўла олади.

Афсуски, бундай коллективлар озчиликни ташкил қилади. Уларнинг илғор иш усуллари кенг оммалаштирилмаяпти.

Умуман олганда, областимизда ем-хашак тайёрлашнинг аҳволи қониқарли эмас.

Маълумки, беда чорва озуқаси балансида етакчи ва салмоқли ўринни эгаллайди. Бу йил областда 340 минг тонна беда пичани, 640 минг тонна дағал хашак тайёрланиши керак. Лекин бу иш суст бормоқда. Ҳозиргача 49,2 минг тоннадан ортиқ беда пичани, 119 минг тонна дағал хашак тайёрланди, холос.

Ҳозиргача областда 36766 гектардан ортиқ майдондагина биринчи ўрим тугалланди.

Суғориладиган ерларда ўстириладиган қимматбаҳо озуқа экини беда маҳсулоти билан чорвани боқишда юксак самарага эришиш учун уни энди шоналай бошлаган пайтда ўриб кўклигида чорвага едириш ёки пичан қилиб тайёрлаш талаб этилади. Бироқ, кўпгина хўжаликларда бу тартиб-қоидага риоя қилинмаяпти. Фурсат бой берилиб, ўрим кечиктириб юборилмоқда. Бу орада беда гуллаб, пояси қаттиқлашиб қолмоқда. Табиийки, мол бундай озуқани хушламай истеъмол қилади. Нишхўрдга кўп чиқаради. Демак, меҳнатнинг бир қисми зое кетади.

Бу гаплар, айниқса, Оҳангарон, Калинин, Оржоникидзе районларига тааллуқлидир. Мазкур районларда беданинг биринчи ўрими чўзиб юборилди. Бунинг боиси шундаки, уларда мавжуд техникалардан самарали фойдаланилмаяпти. Масалан, Оржоникидзе районида беда ўрадиган 61 механизмдан атиги 7 тасидан, хашак прессловчи 33 та механизмнинг 5 тасидан, 35 та хашакни йиғувчи механизмнинг атиги 10 тасидан фойдаланилмоқда, холос. Ачинарлиси шундаки, айрим хўжаликларда қурт боқиш билан овора бўлиб қолдик, деган баҳоналар билан ҳатто ўриб қўйилган тайёр бедалар, ўз вақтида йиғиштириб олинмай ташлаб қўйилди. Натижада, сифати бузилди, қимматбаҳо озуқа моддалари йўқотилди.

Калинин районида ҳам бу соҳадаги аҳвол яхши эмас. Бу районда 107 ўрувчи механизмдан 16 таси, 69 та йиғувчи механизмдан иккитаси, 84 прессловчи техникадан 6 тасигина ишлатилмоқда, холос.

Коммунистик, Бўстонлиқ, Оққўрғон районларида ҳам ем-хашак тайёрлашни жадаллаштиришда бир қатор имкониятлар, резервлар бой берилмоқда.

Бу йил областда 20 минг 833 гектар майдонга маккажўхори экилиши керак. Бироқ, бу соҳадаги топшириқ ҳалигача тўла бажарилмади. Ваҳоланки, ёғингарчилик кам бўлган сув тақчиллиги рўй бераётган бу йилги шароитда маккажўхори экишни барвақт тугаллаб, парвариш ишларини ҳар жиҳатдан авж олдириб, мўл-кўл дон ва кўкпоя ҳосили олишга эришиш катта аҳамиятга эгадир. Бунинг учун ҳар бир хўжаликда маккажўхори экинига меҳр билан муносабатда бўлиш, культивация, озиқлантириш, айниқса, суғориш ишларининг ўз вақтида ва сифатли бажарилишига эришиш керак. Афсуски, бу соҳадаги ишлар ҳам ҳамма ерда талаб даражасида эмас. Чиноз, Янгийўл, Оржоникидзе районларида маккажўхори экинининг биринчи культивацияси ҳалигача тугалланмаган.

Областдаги аксарият районларда дағал хашак тайёрлашни кучайтириш учун зарур чора ва тадбирлар кўрилмаяпти. Оҳангарон районида 29 майгача бўлган маълумотга қараганда бу соҳадаги план 30 процент, Ўрта Чирчиқ районида эса 24,5 процент, Бекобод районида эса 23,3 процент бажарилди. Бўкаликлар ва оржоникидзеликлар эса сусткашликда «рекорд» қўймоқдалар. Оржоникидзе районида дағал хашак плани 13,6 процент, Бўка районида эса 14 процент бажарилганлигини қандай баҳолаш мумкин? Ахир ўтган йили озуқа етишмаганлиги туфайли айрим хўжаликлар қишловдан аранг чиқдилар, маҳсулот етиштиришни камайтириб юбордилар. Наҳотки, бу сабоқлардан ҳалигача тўғри хулоса чиқариб олинмаса?!

Чорва учун мўлжалдаги ем-хашакнинг тайёрланишини таъминлаш — бу катта сиёсий аҳамиятга эга бўлган ишдир. Шунинг учун ҳам бу масалага бефарқлик, лоқайдлик, эътиборсизлик билан муносабатда бўлиш ярамайди. Ҳозирги кунлардаги сусткашлик кейин бориб қимматга тушишини унутмаслик керак.

Ҳар бир колхоз ва совхозда озуқа тайёрлаш планларининг сўзсиз бажарилиши учун айни кунларда замин яратилади. Хўжалик раҳбарлари мутахассислар, агросаноат ходимлари ишларнинг боришини пухта таҳлил қилишлари, камчиликларни зудлик билан тугатиш чораларини кўришлари керак. Айниқса, беда ўримининг ташкил этилишини алоҳида назорат қилиш талаб этилади. Ўримдан сўнг, албатта, далаларга дарҳол сув бериб, ўғит солиш кейинги ҳосилнинг мўл бўлиши гарови эканлигини унутмаслик керак. Излаган имконият топади. Ариқ ва зовур бўйларидаги табиий ўтлар, қамиш пояларини барралигида ўриб пичан қилиш ва силос бостиришни кенг йўлга қўйиш зарур. Илғор хўжаликларнинг тажрибасидан фойдаланиб, картошка палаги ва бошқа сабзавот экинлари чиқиндиларидан ҳам озуқа тайёрлашни йўлга қўйиш лозим.

Фурсат ғанимат. Ҳамма имкониятлар, резервларни ишга солиб озуқа тайёрлашни жадаллаштирайлик.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИШЛАРИ КУНДАЛИГИ

ФЕСТИВАЛЬ ШИОРИ—ТИНЧЛИК

◆ **В. П. ЧКАЛОВ номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасининг маданият ва техника саройида болаларни ҳимоя қилиш халқаро кунига бағишланган адабий-музикали композиция кечаси бўлиб ўтди. Ундан тушган маблағ чернобилликларга ёрдам фондига ўтказилди. Суратда: авиасозлар маданият саройининг доирачилар ансамбли қатнашчилари.**

А. Зуфаров фотоси.

Байрамона тусга кирган шаҳар кўчалари бўйлаб истироҳат боғи томон келаётган ўғил-қизларнинг қувончи чексиз. Улар тиниқ, жарангдор овоз билан тинчлик ҳақида, она — Ватанимизни чин дилдан севишлари ҳақида қўшиқлар куйлаб боришмоқда. Ранг-баранг шиорлар билан безатилган паркда эса уларни музикачилар илиқ кутиб олишаётир.

Соат 10-00. Область шаҳар ва районларидан йиғилган ўғил-қизлар «Тинчлик, санъат ва болалар» деб аталувчи фестивалнинг тантанали очилишида қатнашдилар. Сўнг санъат, спорт, болаларнинг баҳс байрами бошланиб кетди.

Фестиваль иштирокчилари—бадиий ҳаваскорлик коллективларининг концертлари намойиш этилди. Кейин қувноқларни эртаклар олами ўзига чорлади. Айниқса, болалар боғчаларининг тарбияланувчилари фестивалга тайёрлаган ўйинлар кўпчиликда ҳавас уйғотди.

Велосипед пойгачилари, арқон тортиш, оёқларга қоп кийиб сакраш ўйинларини ҳамма зўр қизиқиш билан томоша қилди. Янгийўл шаҳар маданият уйи драма коллективи тайёрлаган «Синф журнали» инсценировкаси, «Ўйнаймиз, куйлаймиз, рақсга тушамиз» композицияси болаларда яхши таассурот қолдирди.

Фестивалдан тушган маблағ 904-счётга ўтказилди.

Г. МАМБЕТОВА,
Янгийўл шаҳри.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

◆ **АНҚАРА**

Туркияда ҳар йили ишлаб чиқаришда икки юз мингга яқин авария рўй бериб, бунинг оқибатида 1400 киши ҳалок бўлади. «Петрольиш» нефтчилар касаба союзи докладида ишчилар шафқатсизлик билан эксплуатация қилинаётганлиги ана шу ташвишли аҳволнинг сабабларидан бири эканлиги таъкидланади. Бунинг оқибатида, дейилади докладда, ишчилар зўриқиб қолмоқдалар, майиб бўлиб, саломатликларини йўқотмоқдалар. Бундан ташқари, матбуот кўп марта таъкидлаб ўтганидек, ишлаб чиқаришда жароҳатлар кўпайишининг яна бир сабаби шундаки, корхона эгалари фойда кетидан қувиб техника хавфсизлиги нормаларини қўпол равишда бузмоқдалар.

◆ **ҚОҲИРА**

Қоҳирадаги янги халқаро аэропорт дастлабки йўловчиларни қабул қилди. Аэропорт фақат бир навбати қурилишининг битказилиши билан ҳар йили 5 миллион кишига хизмат қилиш имконияти туғилди. Унинг иккинчи ва учинчи навбатлари 2000 йилга бориб ишга туширилгач, аэропорт 15 миллион пассажирга хизмат қила олади. Миср пойтахти меҳмонлари самолёт бортидан тўғри аэровокзал биносига ўтишлари мумкин.

◆ **АММОН**

Ўтган йили 19 минг киши Исроилни бутунлай ташлаб чиқиб кетди. Буни Исроил иммиграция ишлари министри Цур маълум қилди. Унинг гапларига қараганда, яқин вақт ичида эмигрантлар сони янада ортади. Эртанги кунга ишонмаслик, Тель-Авивнинг агрессив ташқи сиёсий йўли оқибати бўлган ишсизликнинг тез кўпайиши, сурункали иқтисодий танглик тобора кўпроқ исроилликларни мамлакатни ташлаб чиқиб кетишга мажбур қилмоқда. Ёш гражданлар Тель-Авивнинг агрессив иғвогарликларида «тўпга ем» бўлишни истамаётирлар.

◆ **ДАМАШҚ**

САНА агентлигининг хабар қилишича, Исроил босқинчилари Жолан тепалиги маъмурий маркази районида — Маждал-аш-Шамсда деҳқонларнинг бир неча 100 донум ерини тортиб олдилар. Тель-Авив маъмурлари ана шу ерда ҳарбий объектлар қуришни мўлжалламоқдалар.

(ТАСС, 2 июнь).

Редактор ўринбосари
С. МУСАЕВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ
/ "Ташкентская правда" /
ОРГАН ТАШКЕНТСКОГО ОБКОМА КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА И ОБЛАСТНОГО СОВЕТА НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ

БИЗНИНГ АДРЕС: 700047, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

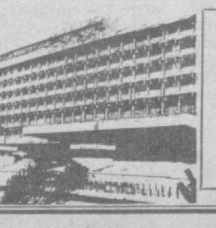

Редактор ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916, 325748, масъул секретарь — 334808, 325353; секретариат — 325750, БЎЛИМЛАР: хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; партия турмуши — 325778; саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 325556; қишлоқ хўжалиги — 325647; пропаганда — 337010, 325749; совет қурилиши — 325733; маданият — 325767; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 325645; тунги навбатчи — 325553; эълонлар бўлими — 325727.